

Evaluering av lagmannsrettens dommersammensetning i straffesaker

Justis- og beredskapsdepartementet

19. mars 2025

www.kpmg.no

Forord

KPMG legger med dette frem en evaluering av lagmannsrettens dommersammensetning i straffesaker. Evalueringsteamet har bestått av Tor Henning Rustan Knudsen (prosjektleder og ansvarlig partner), Kristian Gjendemsjø og Lotta Engan Holm fra KPMG Law advokatfirma AS, samt Geir Sundet og Magnus Nedrelid Heggen fra KPMG AS.

Vi ønsker å takke alle som har bidratt med å gi informasjon til evalueringen gjennom deltakelse i spørreundersøkelser og gruppeintervju. Vi retter en spesiell takk til referansegruppen for godt samarbeid gjennom oppdraget. Referansegruppen bestod av lagmann Tonje Vang, lagdommer Dag Bugge Nordén, statsadvokat ved Riksadvokatembetet Helene Bærug Hansen, advokat Inger Marie Sunde og advokat Marius Oscar Dietrichson.

Vi takker naturligvis også Justis- og beredskapsdepartementet for tilliten.

Tor Henning Rustan Knudsen
Partner | Advokat (H)
KPMG Law Advokatfirma AS

Innhold

Forord	i
SAMMENDRAG	1
1 INNLEDNING	3
1.1 Bakgrunn	3
1.2 Om oppdraget.....	4
1.3 Metode.....	5
1.4 Oppbygging av rapporten	7
2 OMFANG AV MEDDOMSRETTSSAKER I LAGMANNSRETTENE	8
2.1 Introduksjon	8
2.2 Omfang meddomsrettssaker i 2023.....	8
2.3 Informasjon fra spørreundersøkelsen	9
3 MEDDOMMERNES BIDRAG	12
3.1 Introduksjon	12
3.2 Meddommernes erfaring og innsikt.....	12
3.3 Prosessuelle spørsmål	13
3.4 Sivile krav	14
3.5 Bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet	15
3.6 Lovanvendelsen under skyldspørsmålet.....	16
3.7 Straffutmåling	17
4 HVORDAN ENDRINGEN TIL 2-5-ORDNINGEN HAR PÅVIRKET LAGMANNSRETTE	19
4.1 Introduksjon	19
4.2 Påvirkning av lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker.....	19
4.3 Frafall av fagdommer i ankeforhandling.....	22
4.4 Dissens.....	24
4.5 Lagmannsrettens evne til å avgjøre prosessuelle spørsmål	26
4.6 Lagmannsrettens evne til å avgjøre sivile krav i straffesaker.....	27
4.7 Bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet	28
4.8 Lovanvendelsen under skyldspørsmålet.....	30
4.9 Straffutmåling	31
4.10 Andre aktuelle observasjoner	33

5	AKTØRENES OVERORDNEDE VURDERINGER OG FORETRUKNE DOMMERSAMMENSETNING	34
5.1	Foretrukket fordeling av fagdommere og meddommere	34
5.2	Dommersammensetning i straffutmålings saker	35
5.3	Oppsummering	36

SAMMENDRAG

Mandat og bakgrunn

KPMG har på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet gjennomført en evaluering av lagmannsrettens dommersammensetning i straffesaker. Formålet med evalueringen har vært å fremskaffe mer empirisk kunnskap om tilsiktede og mulige utilsiktede virkninger av dagens sammensetning bestående av to fagdommere og fem meddommere, slik at departementet deretter kan vurdere om det er grunn til å foreslå justeringer.

Bakgrunnen for oppdraget og departementets kommende vurderinger er at det ved avskaffelsen av juryordningen – og den samtidige innføringen av den såkalte 2-5-ordningen i 2018 – var lagt til grunn at den nye ordningen skulle evalueres. I lovproposisjonen Prop. 70 L (2016–2017) sto det at departementet skulle være *«lydhør for tilbakemeldinger, ikke minst fra lagmannsrettene selv, om de praktiske virkningene av ordningen med to fagdommere og fem meddommere»*. Under den påfølgende stortingsbehandlingen tilføyde Justiskomiteens flertall at det var *«viktig å følge situasjonen nøye for å sikre at utilsiktede konsekvenser av endringene ikke får feste seg.»*

Omfang av meddomsrettsaker

Ifølge statistikk innhentet fra lagmannsrettene var det i løpet av året 2023 gjennomført totalt 620 straffesaker med meddommere i lagmannsrettene. I 29 av disse sakene var det dissens mellom fagdommerne. Informasjonen fra lagmannsrettene viser at det i 2023 ikke var noen saker der en fagdommer falt fra underveis på grunn av inhabilitet eller sykdom. Ei heller var det gjennomført saker med bruk av varafagdommer. Evalueringen identifiserte heller ingen tilfeller av bruk av varafagdommere under intervjuene med aktørgruppene. Respondenter i spørreundersøkelsen og intervjuene har deltatt i straffesaker hvor det har vært frafall av fagdommere, men funnene tilsier at det er sjelden at slikt frafall inntreffer.

2-5-ordningens påvirkning på lagmannsrettens funksjon

Endringen til nåværende sammensetning med to fagdommere og fem meddommere har påvirket lagmannsrettens håndtering av

straffesaker. Fagdommerne beskriver håndteringen av straffesakene som mer krevende, og mener endringen har svekket rettens juridiskfaglige kompetanse og med det evnen til å håndtere langvarige eller kompliserte saker.

Fagdommernes bekymringer er delt av aktorene og bistandsadvokatene. Også meddommerne uttrykker bekymring for at rettens juridiskfaglige kompetanse kan være svekket, selv om de oppfatter at fagdommerne fremdeles håndterer straffesakene på en betryggende måte og synes å være tilfredse med dagens sammensetning.

Forsvarerne har ikke observert at endringen til nåværende ordning har påvirket lagmannsrettens håndtering av straffesakene, herunder kvaliteten på avgjørelsene, og mener endringen ikke har hatt noen negativ effekt.

Aktørenes foretrukne dommersammensetning

Aktørene er delt i synet på foretrukket dommersammensetning. Fagdommerne, aktorene og bistandsadvokatene ønsker en sammensetning med tre fagdommere og fire meddommere (3-4).

Meddommerne er noe delt i spørsmålet om foretrukket sammensetning, der flertallet foretrekker dagens ordning med to fagdommere og fem meddommere (2-5), samtidig som en stor andel ønsker en sammensetning med tre fagdommere og fire meddommere (3-4). Forsvarerne foretrekker juryordningen, men mener at dagens sammensetning (2-5) fungerer godt.

Når det gjelder straffutmålingsankene, er aktørene med unntak av meddommerne enige om at det ikke bør være ulik dommersammensetning, men har ulike synspunkter på om slike ankesaker bør settes med eller uten meddommere. Dersom det skal være ulik sammensetning i straffutmålingsankene med utgangspunkt i alvorlighetsgrad, er det bred enighet blant aktørene om at utmålt straff i den påankede tingrettsdommen eller aktors påstand om straff er bedre egnede kriterier for å skille sakene enn strafferamme.

Meddommernes rolle

Det er bred enighet om at meddommerne tilfører et lekmannsperspektiv som er avgjørende for å styrke domstolens legitimitet og allmennhetens tillit. Dette perspektivet sikrer at rettens avgjørelser er forankret i befolkningens allmenne rettsfølelse og reflekterer samfunnets verdier.

Meddommernes erfaring og innsikt kommer særlig til nytte ved bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Samtidig viser tilbakemeldingene at meddommerne har lite å bidra med ved avgjørelser av sivile krav, prosessuelle spørsmål og lovanvendelses-spørsmål. Tilsvarende gjelder ved avgjørelse av straffutmåling, noe meddommerne også selv gir uttrykk for.

Enkelte aktører er imidlertid av den oppfatning at meddommernes tilstedeværelse og fornuftige skjønn sikrer domstolene den nødvendige legitimitet og at meddommerne i så måte er bidragsytende selv om de juridiske

spørsmålene i hovedsak overlates til fagdommerne.

Overordnede observasjoner

De fleste aktørene mener endringen til 2-5-ordningen har hatt negative virkninger på lagmannsrettens kapasitet til å håndtere langvarige eller kompliserte saker. Samtidig er det få som mener dette betyr at kvaliteten på avgjørelsene er svekket.

Frafall av fagdommere er betraktet som en utfordring som 2-5-ordningen er spesielt sårbar for. Dette er imidlertid noe som forekommer sjelden.

Fagdommerne er de mest kritiske til 2-5-ordningen, etterfulgt av aktører og bistandsadvokater. Alle disse gruppene foretrekker 3-4-ordningen. Forsvarere og meddommere er minst kritiske. Begge disse gruppene foretrekker dagens 2-5 ordning over 3-4 ordningen. Forsvarerne ønsker primært juryordningen tilbake.

1 INNLEDNING

KPMG har på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet gjennomført en evaluering av lagmannsrettens dommersammensetning i straffesaker. Formålet med evalueringen har vært å fremskaffe mer empirisk kunnskap om tilsiktede og mulige utilsiktede virkninger av dagens sammensetning, slik at departementet deretter kan vurdere om det er grunn til å foreslå justeringer.

1.1 Bakgrunn

Regjeringen oppnevnte i 2010 et utvalg (Juryutvalget) for å utrede lekdommerinnslaget ved behandling av straffesaker i lagmannsretten, herunder spørsmålet om juryordningen burde videreføres. Juryutvalget avga 17. juni 2011 sin utredning NOU 2011: 13 *Juryutvalget – Når sant skal skrives*. Juryutvalget var delt i synet på hvordan lagmannsretten burde være sammensatt ved behandlingen av bevisanker med strafferamme over seks års fengsel. Fem utvalgsmedlemmer (meddomsrettsfraksjonen) gikk inn for at alle fullstendige ankesaker skulle behandles i en meddomsrett bestående av to fagdommere og fem meddommere. De øvrige fem medlemmene (lagrettefraksjonen) ønsket å videreføre juryordningen med enkelte justeringer, men foreslo at øvrige fullstendige ankesaker skulle behandles med tre fagdommere og fire meddommere («3-4-ordningen»).

I Prop. 70 L (2016–2017) foreslo departementet under tvil at lagmannsretten i saker med meddomsrett, som også ville omfatte de tidligere juriesakene, skulle ha en sammensetning på to fagdommere og fem meddommere («2-5-ordningen»). Selv om 3-4-ordningen hadde virket i mange år og var regnet som en godt fungerende og allment akseptert ordning, ble det vurdert som ønskelig å øke antall lekdommere i meddomsretten. Bakgrunnen var at utviklingen av juryordningen kunne oppfattes som en svekkelse av prinsippet om lekdommerdeltakelse, som er et helt sentralt element i norsk prosessordning. Det ble lagt vekt på at ordningen som erstattet juryordningen, skulle ha den nødvendige legitimitet og tillit i befolkningen.

For å harmonisere med sammensetningen i de fullstendige ankesakene, foreslo departementet at dommersammensetningen i straffutmålingsankene med strafferamme over seks år også skulle være 2-5. Det samlede Juryutvalget hadde foreslått at disse sakene burde behandles med meddommere uavhengig av lovbruddets strafferamme, men departementet gikk inn for å videreføre gjeldende rett med den nevnte justeringen. Endringene fikk også betydning for hvordan avgjørelser av prosessuelle spørsmål skjer underveis i saken, ved at meddommerne i meddomsrettssaker nå deltar på lik linje som fagdommerne i slike spørsmål.

I lovproposisjonen ble det presisert at departementet ville «*være lydhør for tilbakemeldinger, ikke minst fra lagmannsrettene selv, om de praktiske virkningene av ordningen med to fagdommere og fem meddommere*». Departementet uttalte videre at en eventuell omlegging til tre fagdommere og fire lekdommere ikke ville by på store lovgivningsmessige eller administrative utfordringer. Under den påfølgende stortingsbehandlingen tilføyde Justiskomiteens flertall at det er «*viktig å følge situasjonen nøye for å sikre at utilsiktede konsekvenser av endringene ikke får feste seg*».

Endringene ble gjennomført ved lov 16. juni 2017 nr. 58, som trådte i kraft 1. januar 2018. Oversikt over tidligere og nåværende ordning kan forenklet fremstilles som angitt i Tabell 1, nedenfor.

Tabell 1: Sammenligning ordninger før og etter endringen i 2018

	Før 2018	Fra og med 2018 (dagens ordning)
Anke over straffeutmåling i saker om lovbrudd med strafferamme inntil seks år	Fagdommersak (3 fagdommere)	Fagdommersak (3 fagdommere)
Anke over straffeutmåling i saker om lovbrudd med strafferamme på mer enn seks år	Meddomsrettssak (3-4)	Meddomsrettssak (2-5)
Bevisanke i saker om lovbrudd med strafferamme på mer enn seks år (fullstendig anke)	Jury/lagrettesaker	Meddomsrettssak (2-5)
Bevisanke i saker om lovbrudd med strafferamme inntil seks år (fullstendig anke)	Meddomsrettssak (3-4)	Meddomsrettssak (2-5)
Anke over lovanvendelsen	Fagdommersak (3 fagdommere)	Fagdommersak (3 fagdommere)
Anke over saksbehandlingen	Fagdommersak (3 fagdommere)	Fagdommersak (3 fagdommere)

Departementet har etter endringene mottatt en rekke brev fra lagmannsrettene. Allerede 7. juni 2019 mottok departementet et brev fra Borgarting lagmannsrett om erfaringene med den nye dommersammensetningen. Borgarting uttalte at rettens samlede juridiske kompetanse hadde blitt svekket og tok til orde for å gå tilbake til den tidligere sammensetningen med tre fagdommere. Det ble videre bedt om at departementet vurderte om spørsmål som gjelder saksbehandlingen, skal avgjøres uten medvirkning fra meddommere (som i straffeprosessloven § 353 forut for endringene). Til sist ble departementet bedt om å vurdere om ikke straffutmålingsanker bør være fagdommersaker uavhengig av strafferammen. Agder lagmannsrett, Frostating lagmannsrett, Gulating lagmannsrett, Hålogaland lagmannsrett og Eidsivating lagmannsrett har i senere brev uttrykt at de slutter seg til Borgartings lagmannsretts synspunkter. Det er også mottatt brev i 2020 og ikke minst fra samtlige lagmannsretter våren 2023, som på ulike måter belyser hvordan endringene fungerer.

1.2 Om oppdraget

Dagens sammensetning av fagdommere og meddommere har nå virket i over seks år, og departementet ønsket å evaluere ordningen. Dette under henvisning til ovennevnte bakgrunn om at det i lovproposisjonen som introduserte 2-5-ordningen ble presisert at departementet skulle «være lydhør for tilbakemeldinger».

Oppdraget skal gi kunnskap om lagmannsrettens sammensetning av dommere, herunder fagdommere og meddommere, virker etter sin hensikt. Formålet med evalueringen er å

fremskaffe mer empirisk kunnskap om tilsiktede og mulige utilsiktede virkninger av den dommersammensetning som per i dag benyttes i forbindelse med gjennomføring av straffesaker, slik at departementet deretter kan vurdere om det er grunn til å foreslå justeringer. Departementet har beskrevet oppdraget slik:

«Den sentrale problemstillingen i prosjektet, hvor siktemålet er å bidra med et kunnskapsgrunnlag til departementets etterfølgende vurdering, er om lagmannsrettens sammensetning i straffesaker virker etter hensikten, dvs. om aktørene vurderer at ordningen er rettssikker og betryggende. Formålet med evalueringen er å få mer empirisk kunnskap om tilsiktede, eventuelt også utilsiktede, virkninger. Evalueringen vil være en systematisk datainnsamling og analyse av de praktiske virkningene ved dagens sammensetning av dommere i lagmannsretten i straffesaker. Prosjektet skal bidra med kunnskap om de praktiske virkningene av ordningen og om det har vært utilsiktede konsekvenser. For prosjektet vil det være avgjørende å samle inn tilstrekkelig informasjon og synspunkter fra et representativt utvalg av relevante aktører. Fagdommere og meddommere er sentrale aktører, i tillegg til blant annet representanter for påtalemyndigheten, forsvarere og bistandsadvokater. Utvalget må inkludere aktører som har behandlet straffesaker i lagmannsretten med 3-4 forut for avviklingen av juryordningen i tillegg til å behandle straffesaker etter dagens ordning. Utvalget må også inkludere aktører som har deltatt i saker i lagmannsretten hvor det har vært dissens mellom to fagdommere og saker hvor en fagdommer har falt fra på

grunn av inhabilitet eller sykdom i løpet av ankeforhandlingen. Videre er det viktig å belyse meddommernes rolle ved behandling av anker over straffutmålingen.»

Med utgangspunkt i beskrivelsen av oppdraget, ble følgende problemstillinger lagt til grunn for evalueringen:

1. Hva er omfanget av saker som berøres av endringene i lagmannsrettens sammensetning?
2. I hvilken utstrekning mener aktørene at reduksjonen fra tre til to fagdommere har påvirket lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker?
3. I hvilken grad mener aktørene at frafall fra én fagdommer under en ankeforhandling er et problem?
4. I hvilken grad mener aktørene at meddommere tilfører erfaring og innsikt som fagdommere ikke har? I hvilken grad har endringen fra 3-4 til 2-5 påvirket dette?
5. I hvilken utstrekning mener aktørene at reduksjonen fra tre til to fagdommere har påvirket lagmannsrettens evne til å avgjøre prosessuelle spørsmål som oppstår under ankeforhandlingen? På hvilken måte bidrar meddommere ved avgjørelsen av slike prosessuelle spørsmål?
6. I hvilken utstrekning mener aktørene at reduksjonen fra tre til to fagdommere har påvirket lagmannsrettens evne til å avgjøre sivile krav i straffesaker? På hvilken måte bidrar meddommere ved avgjørelsen av slike spørsmål?
7. Hva oppfatter aktørene at er meddommers bidrag, rolle og innflytelse i straffutmålingsanker?
8. Hva mener aktørene er de praktiske konsekvensene (både positive og

negative) av dagens sammensetning med to fagdommere og fem lekdommere i lagmannsretten?

9. Hva mener aktørene om dagens sammensetning? Hvilken ordning foretrekker aktørene?

1.3 Metode

Evalueringen bygger på en «mixed method-tilnærming» med kvantitative og kvalitative data. Vår datainnsamling inkluderer gjennomgang av relevant dokumentasjon, et spørreskjema, en spørreundersøkelse og gruppeintervjuer. Vi har også hatt en rekke møter med en referansegruppe underveis for å kvalitetssikre og forankre datainnsamling og tolkning av funn.

Vi har samlet inn og gått gjennom relativt omfattende mengder **dokumentasjon** gjennom oppdragsperioden. Dette inkluderer også aktuelle NOU-er og Stortingsproposisjoner, kommentarutgaver og brev fra lagmannsrettene.

Videre sendte vi ut et **spørreskjema** til lagmannsrettene knyttet til antallet straffesaker i lagmannsretten i 2023 som et eksempel på et representativt år. Lagmannsrettene har svart på og returnert spørreskjemaet til KPMG. Spørreskjemaet inkluderer følgende data:

- Antall straffesaker med meddommere
- Antall saker hvor en fagdommer har falt fra
- Antall saker der retten er satt med varafagdommer
- Antall saker med dissens mellom fagdommere

Vi har gjennomført en **spørreundersøkelse** rettet mot aktørgruppene. Tabell 2 viser utvalg og respons innen hver aktørgruppe.

Tabell 2: Utvalg spørreundersøkelse

Aktørgruppe	Utvalg	Svar	Svarprosent	Begrunnelse / metode for utvalg
Lagdommere (fagdommere)	203	170	84%	Alle lagdommere (faste, konstituerte og ekstraordinære)
Meddommere	400	201	50%	Tilfeldig utvalg plukket fra liste over meddommere som har vært registrert som meddommer i saker både før og etter 2018
Aktorer	119	52	44%	Alle statsadvokater
Advokater	1298	92	7%	Spørreundersøkelsen ble sendt til Advokatforeningen, som distribuerte den videre til sine medlemmer
Totalt	2020	515	26%	

Det er en stor variasjon i svarprosenten mellom de ulike aktørgruppene. Blant utvalget av lagdommere har 84% svart, hvilket er en svært høy svarprosent for denne type undersøkelse. Dette reflekterer et høyt engasjement i denne responsgruppen når det gjelder evalueringssubjektet. Blant utvalget av meddommere og aktorer har henholdsvis 50% og 44% svart, hvilket også er betraktet som en god svarprosent. For advokater, derimot, svarte kun 7% av utvalget.

For å vurdere om betydningen av lav eller høy svarprosent viser vi til nyere forskning om spørreundersøkelser. I artikkelen «Lave svarprosenter fører ikke nødvendigvis til skjeve resultater», vises det til amerikanske og norske studier som viser at det ikke er noen enkel sammenheng mellom svarprosent og skjevhet i svarene.¹ En viktigere faktor er om det er skjevheter mellom de som svarer kontra de som ikke svarer, og hva som er viktig for å sikre seg mot mulig skjevhet i resultatene.

For denne spørreundersøkelsen ser vi at engasjement knyttet til evalueringssubjektet er en vesentlig forklarende faktor når det gjelder responsraten. De med sterkeste meninger den ene eller andre veien har større sannsynlighet for å svare, enn de som er mindre engasjert. For lagdommere er svarprosenten svært høy, hvilket viser at de er engasjerte og har klare meninger de vil formidle. For meddommere og aktorer, med en svarprosent rundt 50, er det mulig at de som ikke har svart har mer nøytrale meninger, men vi ser ikke at dette ville endre mye på vår analyse. For advokatene, som

hadde det høyeste utvalget og den laveste svarprosenten, kreves det en nærmere vurdering for å avdekke mulige skjevheter mellom de som har svart kontra de som ikke har svart.

En overordnet forklaring på den lave svarprosenten for advokater er at advokatene fikk spørreundersøkelsen tilsendt direkte fra Advokatforeningen. Av personvern hensyn valgte Advokatforeningen ikke å dele e-postadressene med evalueringsteamet. Dette medførte at vi ikke fikk anledning til å purre på dem som ikke hadde svart, noe vi gjorde for de andre aktørgruppene. Advokatene får flere e-poster av denne typen fra Advokatforeningen, og det kan tenkes at invitasjonen til å delta i spørreundersøkelsen ikke har fått like stor oppmerksomhet som om den ble sendt direkte fra evalueringsteamet. At Advokatforeningen sendte oppmodingen om å delta i spørreundersøkelsen til samtlige av sine medlemmer, betyr også at advokater som ikke arbeider med straffesaker var inkludert i utvalget.

Utvalget for advokater er vesentlig høyere enn for de andre aktørgruppene så selv om svarprosenten var lav, er antallet responser høy nok (92) til å fange opp ulike grupperinger innen denne aktørgruppen. Av 92 advokater, svarte 55 at de først og fremst er forsvarere, 25 at de først og fremst er bistandsadvokater, og 12 at de fungerer omtrent like mye i begge rollene. Som vi ser fra svarene, er det en vesentlig forskjell i responsene fra forsvarere og bistandsadvokater, med motsatte oppfatninger

¹ Hellevik, Ottar (2016). «[Kronikk. Lave svarprosenter fører ikke nødvendigvis til skjeve resultater.](#)» forskning.no.

om en rekke spørsmål. Vi har derfor skilt mellom de to gruppene i fremstilling av de fleste svarene.

Det er sannsynlig at de som svarte på spørreundersøkelsen har sterkere meninger om evalueringsobjektet enn de som ikke svarte. Dette betyr at dersom vi hadde fått responser fra en større andel av denne gruppen, er det mulig at deres opplevelser og meninger ikke ville ha fremstått like polarisert mellom forsvarere og bistandsadvokater som det ser ut som fra resultatene på spørreundersøkelsen. Dette rokker derimot ikke ved forskjellene mellom de to gruppene, som ble bekreftet gjennom intervju med advokater og gjenkjent av de andre aktørgruppene.

I rapporten viser vi til figurer fra spørreundersøkelsen. Med mindre spørsmål er rettet mot en konkret aktørgruppe, vises svarfordelingen innad i hver av de fire aktørgruppene. I tillegg viser vi – med mindre det er få respondenter som har svart på spørsmålet – også til svarfordeling i undergrupper blant advokatene. Advokatene fikk som nevnt selv mulighet til å velge hvilken undergruppe som passet dem best: Bistandsadvokat, forsvarer eller om de fungerte omtrent like mye i begge roller.

Etter spørreundersøkelsen gjennomførte vi **9 gruppeintervjuer**. To gruppeintervjuer ble avholdt med til sammen 8 lagdommere fra lagmannsrettene. To gruppeintervjuer ble avholdt med til sammen 8 aktører fra statsadvokatembetene. To gruppeintervjuer ble avholdt med til sammen 10 meddommere fra de forskjellige lagsognene. Tre gruppeintervjuer ble avholdt med til sammen 7 forsvarere og bistandsadvokater.

Evalueringsens presentasjon av aktørenes opplevelser av lagmannsrettens sammensetning er hentet fra data samlet inn gjennom gruppeintervju og spørreundersøkelsen. I presentasjon av opplevelsen til de ulike aktørene viser teksten til tilbakemelding fra

gruppeintervjuene, med mindre det eksplisitt vises til spørreundersøkelsen.

I august 2024 ble det etablert en **referansegruppe** med medlemmer fra aktørgruppene, bestående av én lagmann, én lagdommer, én forsvarer, én bistandsadvokat, og én statsadvokat. Referansegruppen har vært løpende involvert i prosjektgjennomføringen. Det har blitt gjennomført tre møter med referansegruppen, samt korrespondanse på e-post, der har referansegruppen bidratt med innspill til utforming av spørreundersøkelsen, og forståelsen av mottatte svar, i tillegg til flerfoldige nyttige refleksjoner underveis i prosessen.

1.3 Avgrensninger

Denne rapporten gir et kunnskapsgrunnlag til departementets etterfølgende vurdering av lagmannsrettens sammensetning i straffesaker. Evalueringen er avgrenset til innhenting og systematisering av aktørgruppenes oppfatninger og betraktninger om hvordan lagmannsrettens sammensetning fungerer.

Det er ikke innenfor vårt mandat å selv vurdere og ta stilling til lagmannsrettens sammensetning i straffesaker. Evalueringen presenterer en sammenstilling av aktørenes opplevelser og vurderinger av virkninger og konsekvenser av dagens dommersammensetning.

1.4 Oppbygging av rapporten

I neste kapittel presenterer vi data relatert til omfanget av meddomsrettsaker i lagmannsretten. I kapittel 3 legger vi fram våre funn om aktørenes synspunkter om meddommernes rolle og betydning. I kapittel 4 gjengir vi aktørenes opplevelser hvordan endringen til 2-5-ordningen har påvirket lagmannsretten. I det femte og siste kapitlet presenterer vi aktørgruppens overordnede vurderinger og fortrukne dommersammensetning.

2 OMFANG AV MEDDOMSRETTSSAKER I LAGMANNSRETTENE

Ifølge statistikk innhentet fra lagmannsrettene var det totalt 620 straffesaker med meddommere i lagmannsrettene i løpet av 2023. I 29 av disse sakene var det registrert dissens mellom fagdommerne. Data fra lagmannsrettene viser ingen saker hvor en fagdommer falt fra, og heller ikke saker med bruk av varadommer. Evalueringen fant heller ingen tilfeller av bruk av varadommere fra intervju og tilsendt dokumentasjon. Det var derimot respondenter i spørreundersøkelsen og intervju som hadde deltatt i straffesaker hvor det hadde vært frafall av fagdommere, selv om dette er noe som inntreffer sjelden.

2.1 Introduksjon

I dette kapittel redegjør vi for omfanget av sakene som er aktuelle for de endringer som følger ved den nye ordningen. I den forbindelse har vi innhentet informasjon om omfanget av de aspekter som departementet ønsker belyst i mandatet, herunder dissens mellom fagdommerne og fagdommerfracfall.

2.2 Omfang meddomsrettssaker i 2023

Ifølge statistikk innhentet fra lagmannsrettene, var det i 2023 totalt 620 straffesaker med meddommere (se tabell 3). Det største antallet var i Borgarting lagmannsrett som hadde 194 straffesaker, og lavest i Hålogaland som hadde 52 straffesaker.

I 29 av disse sakene, dvs. omtrent 5%, var det registrert dissens mellom fagdommerne.²

Nettopp Hålogaland hadde samtidig det nest høyeste antallet slike dissenser, som utgjorde nesten 20% av sakene i det lagdømmet. Innhentet informasjon viser at det var ingen saker i 2023 hvor en fagdommer falt fra.

Likeledes var det ingen av lagmannsrettene som rapporterte at de har benyttet seg av adgangen etter domstolloven § 12 tredje ledd til å bestemme at et varamedlem for fagdommer skal følge forhandlingene og tre inn om noen får forfall. Lagmannsrettene har vist til at sannsynligheten for frafall er liten. Det ville derfor vært uheldig ressursbruk å ha en ekstra dommer sittende gjennom hele straffesaken, hvorefter dommeren mest sannsynlig blir dimittert når sakens tas opp til doms. Tilbakemeldinger fra lagmannsrettene gjennom intervju og tilsendt dokumentasjon viser at de av ressurs hensyn ikke har kapasitet til å ha fagdommere tilgjengelige som vara.

Tabell 3: Statistikk fra lagmannsrettene

	Antall straffesaker med meddommere	Antall straffesaker hvor det er dissens mellom fagdommerne	Antall straffesaker hvor en fagdommer har falt fra	Antall straffesaker med varadommer
Agder	80	3	0	0
Borgarting	194	10	0	0
Eidsivating	100	2	0	0
Frostating	89	2	0	0
Gulating	105	3	0	0
Hålogaland	52	9	0	0
Totalt	620	29	0	0

² Tallene er ikke avgrenset til skyld- og straffespørsmålet, og kan potensielt knytte seg til enhver form for materiell og prosessuell avgjørelse. Det bemerkes at det heller ikke er foretatt noen slike avgrensninger ellers i rapporten der

dissenser omtales, med mindre noe annet fremgår uttrykkelig.

Tabell 4: Deltakelse i straffesaker under 2-5- og 3-4-ordningene

Ordning	Fagdommer	Meddommer	Aktor	Advokat	Totalt
Antall respondenter	170	201	52	92	515
Deltatt i saker under 2-5-ordningen	161	181	48	87	477
- med dissens fagdommere	112 (70%)	28 (15%)	18 (38%)	17 (20%)	175 (37%)
- med frafall av fagdommer	35 (22%)	2 (1%)	9 (19%)	6 (7%)	52 (11%)
Deltatt i saker under 3-4-ordningen	134	129	49	77	389
- med dissens fagdommere	91 (68%)	21 (16%)	31 (63%)	48 (62%)	181 (47%)
- med frafall av fagdommer	58 (43%)	1 (0,5%)	13 (27%)	10 (8%)	82 (21%)

Årsaken til at vi har hentet inn data fra kun ett år – her 2023 – er at det var svært arbeidskrevende for lagmannsrettene å samle slik informasjon, ettersom dette krevde manuell gjennomgang av sakene. Det rapporteres ikke rutinemessig på antall saker med dissens, frafall fra fagdommer eller bruk av varafagdommer. Vi valgte året 2023 som et år som ville være mest mulig representativt, ettersom årene under og rett etter pandemien var ulike tidligere og følgende år

2.3 Informasjon fra spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen gir informasjon som supplerer statistikken innhentet fra lagmannsrettene. Respondentene ble spurt om de har deltatt i saker under 2-5-ordningen og 3-4-ordningen, og om de har deltatt i minst én sak med dissens mellom fagdommerne og med frafall av en fagdommer (se tabell 4). Tabellen viser antall respondenter for hver kategori med prosentandel for respondentgruppen i parentes.

Antall respondenter som har deltatt i minst én sak med dissens og/eller frafall

Av de totalt 515 respondentene har 477 deltatt i minst én straffesak under 2-5-ordningen, og 389 i minst én sak under 3-4- ordningen.

De fleste fagdommerne har deltatt i saker med dissens mellom fagdommerne, men kun 15% av meddommerne. 38% av aktorene og 20% av advokatene har deltatt i en sak eller mer med dissens mellom fagdommerne under 2-5-ordningen. De tilsvarende tallene for 3-4-ordningen er ganske like for fagdommerne og meddommerne, men adskillig høyere for aktorene og advokatene. Årsaken til dette er ikke identifisert. 82% av fagdommerne som har vært med i saker hvor fagdommerne var uenige, har vært med på mer enn én sak. Kun 32% av meddommerne som har deltatt i saker hvor fagdommerne var uenige, har vært med på mer enn én sak. Dette reflekterer at fagdommerne har deltatt i langt flere saker enn meddommerne.

Antall saker med dissens og frafall som respondentene har deltatt i

Respondentene som svarte at de har deltatt i saker med dissens mellom fagdommer og med frafall av fagdommere, ble videre bedt om å svare på antall saker hvor de har vært involvert i dissens og frafall. Svarene er angitt i antall respondenter innenfor hver aktørgruppe som har svart det enkelte svaralternativet (1, 2, 3, 4, 5 eller flere). Antall respondenter som oppgir å ha deltatt i saker med uenighet mellom fagdommerne er 175 for 2-5-ordningen og 181 for 3-4-ordningen (tabell 5).

Tabell 5: Antall saker med uenighet mellom fagdommere

Antall saker	Fagdommer	Meddommer	Aktor	Advokat
2-5-ordningen				
1	20	19	4	7
2	27	6	8	5
3-5	46	3	5	4
5 eller flere	19	0	1	1
3-4-ordningen				
1	5	16	4	12
2	25	4	7	14
3-5	38	1	15	11
5 eller flere	23	0	5	1

Tabell 6: Antall saker med frafall av fagdommer

Antall saker	Fagdommer	Meddommer	Aktor	Advokat
2-5-ordningen				
1	21	2	8	4
2-4	14	0	1	2
3-4-ordningen				
1	26	1	11	8
2-4	30	0	2	2
5 eller flere	2	0	0	0

Tabell 6 viser omtrent hvor mange saker der respondentene som har deltatt i saker med frafall av fagdommere har vært involvert i frafall av fagdommer. Svarene er angitt i antall respondenter innenfor hver aktørgruppe som har besvart det enkelte svaralternativet (1, 2-4, 5 eller flere). Antall respondenter for tabell 5 om frafall er 52 for 2-5-ordningen og 82 for 3-4-ordningen.

I spørreundersøkelsen ble respondentene også spurt om de har deltatt i saker der fagdommer deltok via fjernmøte. De som har

deltatt i sak med fjernmøte ble videre bedt om å svare på omtrent hvor mange saker med fjernmøte de har vært involvert i (se Tabell 7). Muligheten for deltakelse via fjernmøte ble etablert i forbindelse med Covid-19, og gjelder derfor ikke for den tidligere 3-4-ordningen. Relativt få respondenter, fra alle aktørgrupper, har vært involvert i saker der fagdommer har deltatt digitalt. Totalt 76 respondenter har vært involvert i dette. Det er først og fremst fagdommere som har deltatt i saker via fjernmøte. Totalt 56 av de 76 respondentene er fagdommere.

Tabell 7: «Jeg har vært involvert i en ankeforhandling hvor en fagdommer av ulike grunner måtte følge hele eller deler av saken via fjernmøte (på video)»

Antall saker	Fagdommer	Meddommer	Aktor	Advokat	Totalt
Antall respondenter	170	201	52	92	515
1	32 (19%)	2 (1%)	5 (10%)	7 (8%)	46 (9%)
2-4	23 (14%)	0	2 (4%)	4 (4%)	29 (6%)
5 eller flere	1 (1%)	0	0	0	1 (0%)
Totalt	56 (33%)	2 (1%)	7 (13%)	11 (12%)	76 (15%)

3 MEDDOMMERNES BIDRAG

Det er bred enighet om at meddommerne tilfører et lekmannsperspektiv som er avgjørende for å styrke domstolens legitimitet og allmennhetens tillit. Dette perspektivet sikrer at rettens avgjørelser er forankret i befolkningens allmenne rettsfølelse og reflekterer samfunnets verdier. Meddommernes erfaring og innsikt kommer særlig til nytte ved bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Samtidig viser tilbakemeldingene at meddommerne har begrensede innspill til avgjørelse av sivile krav, prosessuelle spørsmål og lovanvendelsesspørsmål. Tilsvarende gjelder ved avgjørelse av straffutmåling, noe meddommerne også selv gir uttrykk for. Flere mener imidlertid meddommernes tilstedeværelse også ved de mer spissede faglige vurderinger sikrer domstolene den nødvendige legitimitet og at meddommerne i så måte er bidragsytende selv om de juridiske spørsmålene i hovedsak overlates til fagdommerne.

3.1 Introduksjon

I dette kapittel redegjør vi for aktørenes oppfatning av meddommernes rolle og betydning. Dette inkluderer aktørenes syn på meddommernes erfaring og innsikt, og deres bidrag ved vurderinger knyttet til bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen, straffutmåling, prosessuelle spørsmål og sivile krav.

3.2 Meddommernes erfaring og innsikt

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at meddommerne tilfører et lekmannsperspektiv som er verdifullt. Meddommerne kommer fra ulike deler av samfunnet og har forskjellig yrkesmessig og personlig bakgrunn. I noen tilfeller kan dette gi dem spesifikk innsikt eller erfaring som er relevant for saken, for eksempel teknologisk forståelse i saker som involverer digitale bevis. Også når meddommerne ikke tilfører spesifikk faglig innsikt, bidrar deres deltakelse til domstolens legitimitet og allmennhetens tillit til rettssystemet. Deres tilstedeværelse sikrer at avgjørelsene ikke bare er juridisk korrekte, men også oppfattes som rimelige og rettferdige av samfunnet.

Meddommerne mener selv at de bringer med seg et folkelig perspektiv som kan balansere den juridiske tilnærmingen til fagdommerne. Meddommerne trekker på sin egen livserfaring og sunne fornuft i vurderingen av sakene. De mener at deres innsikt i menneskelig adferd og motivasjon, kan være verdifullt ved bevisbedømmelsen. Gjennom diskusjoner med fagdommerne kan meddommerne bidra til en mer nyansert beslutningsprosess. De opplever

at deres innspill kan utfordre og berike fagdommernes vurderinger.

Forsvarerne og bistandsadvokatene gir i all hovedsak uttrykk for at meddommerne bringer med seg verdifull livserfaring og perspektiv fra den «virkelige verden» som kan være annerledes enn det fagdommerne har. Meddommerne bidrar til å forankre rettens avgjørelser i alminnelig fornuft og deres deltakelse sikrer at avgjørelsene reflekterer et bredere spekter av samfunnets verdier.

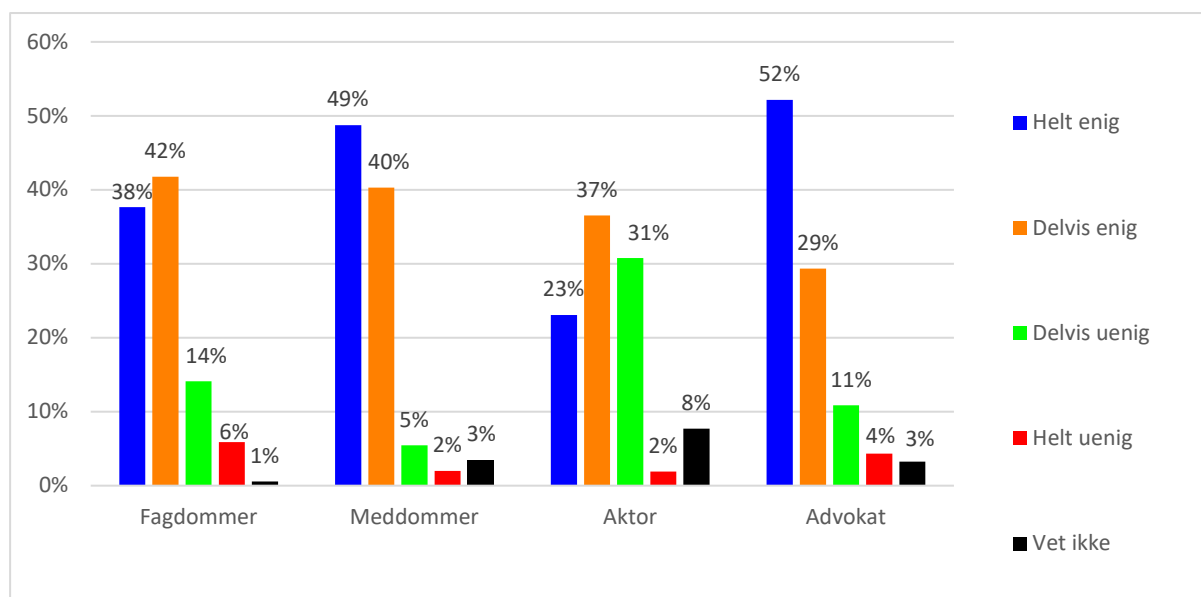
Aktorene gir uttrykk for at meddommerne ikke nødvendigvis tilfører unik innsikt eller erfaring som fagdommerne mangler. Fagdommere har ofte omfattende erfaring og kompetanse, noe som kan gjøre meddommernes bidrag mindre fremtredende. Like fullt kan meddommerne bidra med et folkelig perspektiv, noe som kan være verdifullt for sikre at rettsavgjørelser reflekterer samfunnets verdier. Samtidig kan meddommerne være mer følelsesstyrte i sine vurderinger, noe som kan påvirke deres bidrag.

Det er bred enighet på tvers av aktørgruppene om at meddommerne tilfører erfaring og innsikt fagdommerne ikke har, og som er viktig for en god og rettferdig behandling av sakene (Figur 1). 89% av meddommerne, 81% av advokatene, 80% av fagdommerne og 60% av aktorene svarer her «*helt*» eller «*delvis enig*».

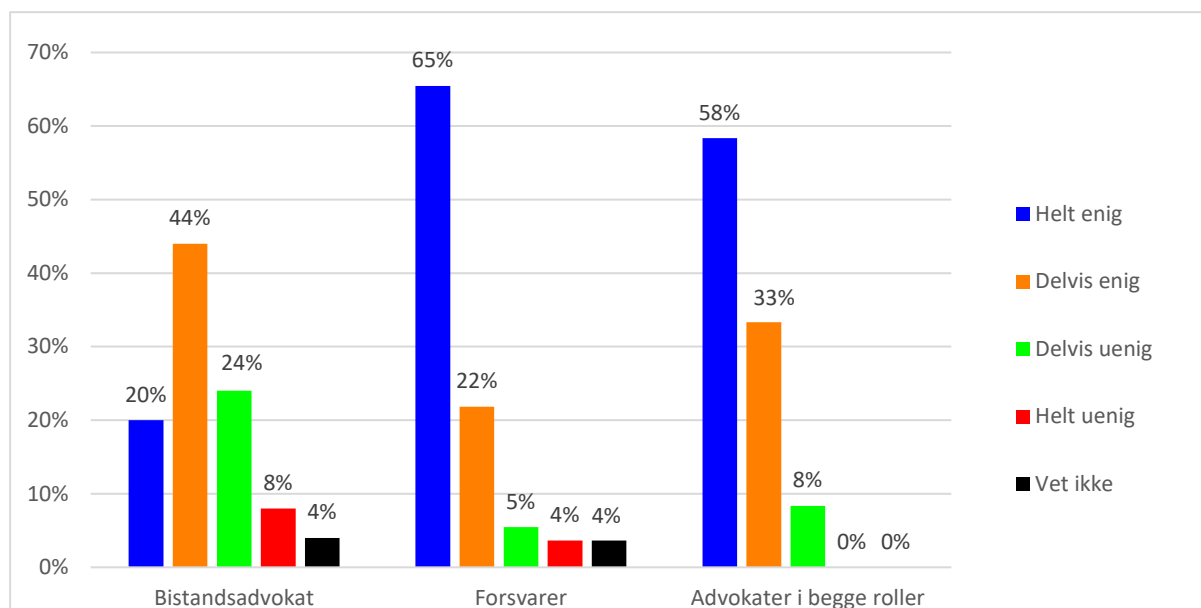
Blant advokatene er en betydelig del av forsvarerne og de som jobber omtrent like mye i begge roller «*helt enig*». Et betydelig flertall i alle grupper er «*helt*» eller «*delvis enig*». Vel en fjerdedel av bistandsadvokatene svarer «*delvis uenig*» (Figur 2).

Figur 1: «Meddommere tilfører erfaring og innsikt fagdommerne ikke har, og som er viktig for en god og rettferdig behandling av sakene»

Figur 2: «Meddommere tilfører erfaring og innsikt fagdommerne ikke har, og som er viktig for en god og rettferdig behandling av sakene» Svarfordeling blant advokater

3.3 Prosessuelle spørsmål

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at meddommerne har begrensede innspill ved avgjørelse av prosessuelle spørsmål. Dette skyldes at meddommerne ikke har den nødvendige juridiske kompetansen til å ta stilling til spørsmålene som oppstår. Meddommerne blir orientert om de prosessuelle avgjørelsene som tas, men deltar ikke aktivt i beslutningsprosessen.

Meddommerne gir også selv uttrykk for at de bidrar lite i avgjørelsen av prosessuelle

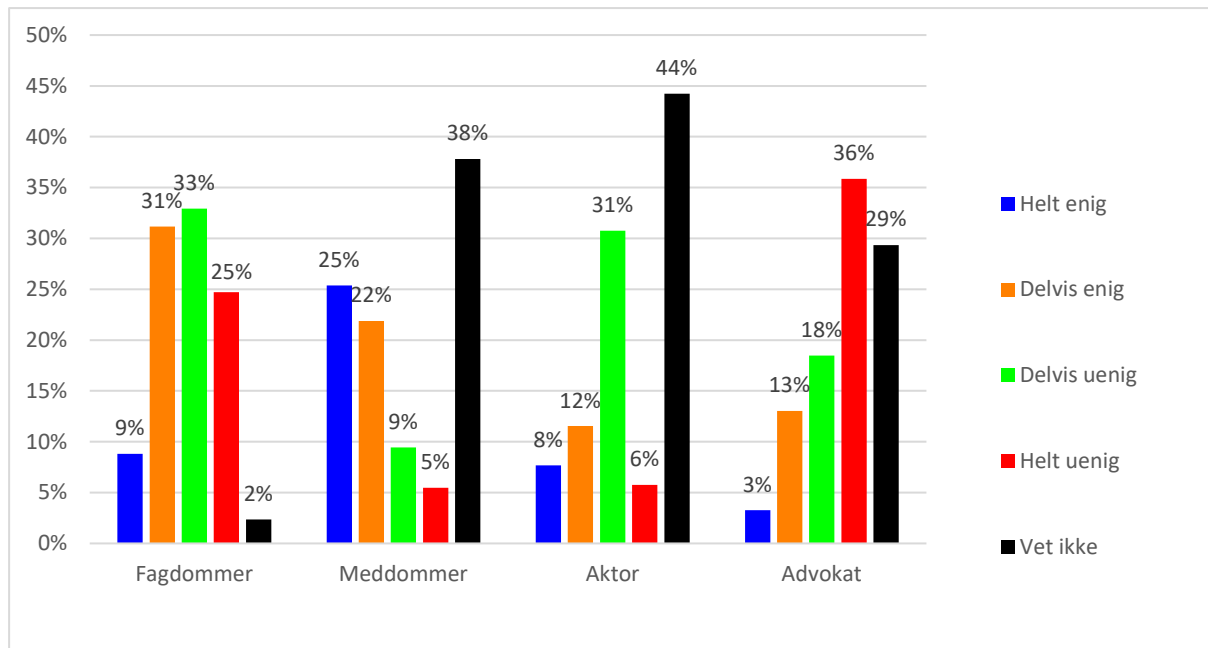
spørsmål. Slike beslutninger blir vanligvis håndtert av fagdommerne som har den nødvendige juridiske kompetansen, og meddommerne følger deres anbefalinger. Meddommerne inntar derfor en passiv rolle ved behandlingen av prosessuelle spørsmål.

Aktorene, forsvarerne og bistandsadvokatene opplever også at meddommerne deltar lite ved avgjørelse av prosessuelle spørsmål, ettersom slike avgjørelser ofte krever juridiskfaglig kunnskap som meddommerne ikke besitter.

Spørreundersøkelsen viser at aktørgruppene har forskjellige oppfatninger om hvorvidt meddommernes bidrag blir tatt hensyn til ved avgjørelsen av prosessuelle spørsmål som oppstår under ankeforhandlingen. En betydelig del av meddommerne, aktorene og advokatene svarer «vet ikke» på dette spørsmålet. Blant de som har tatt stilling til påstanden, svarer et flertall av meddommerne

(47%) «helt» eller «delvis enig». Dette skiller seg fra de resterende aktørgruppene, hvor flertallet svarer «helt» eller «delvis uenig». Dette inkluderer 37% av aktorene og 54% av advokatene. Blant fagdommerne svarer 58% «helt» eller «delvis uenig». Samtidig er 40% av fagdommerne «helt» eller «delvis enig» (Figur 3).

Figur 3: «Jeg opplever at meddommernes bidrag blir tatt hensyn til i spørsmål om saksbehandlingsreglene, f.eks. om det er adgang til å lese opp en politiforklaring (prosessuelle spørsmål som oppstår under ankeforhandlingen)»

3.4 Sivile krav

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at meddommerne har begrensede innspill i de mer kompliserte erstatningsrettslige spørsmålene, ettersom disse ofte innebærer krevende tekniske og juridiske vurderinger, slik som ved utmåling av menerstatning eller fremtidig tap, eller vurdering av årsakssammenheng.

Ifølge fagdommerne kan meddommerne imidlertid ha nyttige innspill i de mer skjønsmessige vurderingene, som f.eks. fastsettelse av oppreisningserstatning. Her kan meddommerne bidra med sine perspektiver knyttet til hva som er rimelig og rettferdig basert på sakens alvorlighetsgrad og de menneskelige aspektene ved saken. Likevel er fagdommerne i stor grad nødt til å veilede meddommerne med hensyn til de juridiske rammene for vurderingene. Samlet sett er meddommernes bidrag nokså begrenset.

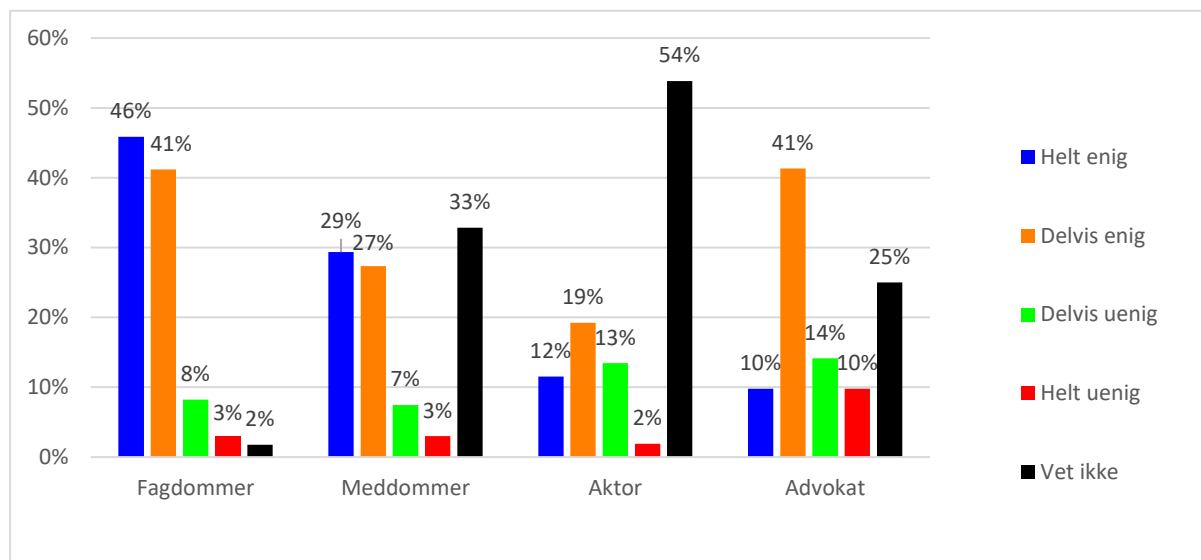
Meddommerne gir uttrykk for at de har en mer begrenset rolle ved avgjørelse av sivile krav. De opplever blant annet at det kan være utfordrende å vurdere skjønsmessige erstatningskrav slik som oppreisningserstatning, herunder at det er krevende å bestemme et passende oppreisningsbeløp uten klare retningslinjer. Meddommerne opplever at de ofte er avhengig av fagdommernes veiledning. Likevel ser de verdien av å bidra med et perspektiv som reflekterer samfunnets oppfatning av hva som er rimelig og rettferdig også når det gjelder sivile krav.

Aktorene, forsvarerne og bistandsadvokatene gir alle uttrykk for at meddommerne har begrenset bidrag ved avgjørelse av sivile krav. Også disse aktørene trekker frem at slike vurderinger ofte krever juridiskfaglig kunnskap som meddommerne ikke besitter, selv om meddommerne kanskje kan komme mer til sin rett der det åpnes for skjønsmessige vurderinger.

Aktørgruppene er altså enige i at meddommerne har en begrenset rolle ved avgjørelser av sivile krav. Samtidig viser spørreundersøkelsen at aktørgruppene er enige i at meddommernes bidrag blir tatt hensyn til i avgjørelse av sivile krav i straffesaker. Blant de som har svart på påstanden om at meddommernes bidrag blir tatt hensyn til, svarer et betydelig flertall av

både fagdommerne (87%), meddommerne (56%) og advokatene (51%) «*helt*» eller «*delvis enig*». Også flertallet av aktorene som tar stilling til dette spørsmålet er «*helt*» eller «*delvis enig*». Svarene i denne aktørgruppen preges av at over halvparten svarer «*vet ikke*» (Figur 4).

Figur 4: «Jeg opplever at meddommeres bidrag blir tatt hensyn til i avgjørelse av erstatningskrav (avgjørelse av sivile krav i straffesaker)»

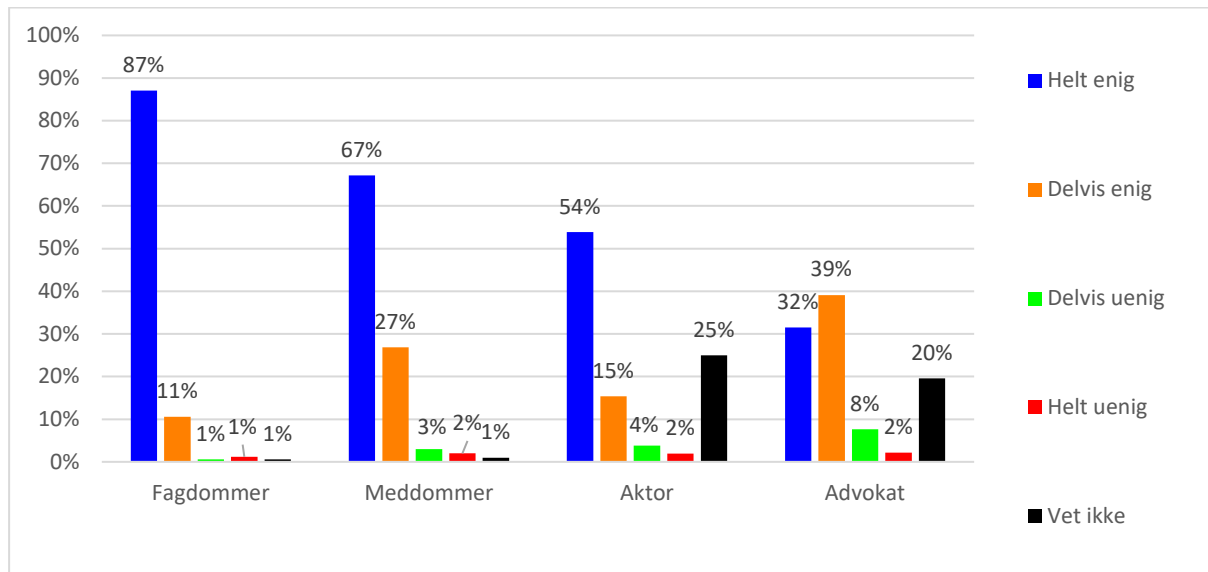
3.5 Bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet

Det er bred enighet blant samtlige aktører i gruppeintervjuene om at meddommerne har mye å bidra med når det gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Det trekkes blant annet frem at bevisbedømmelsen er det området der meddommernes bidrag er mest verdifullt. Meddommerne opplever selv at deres synspunkter blir hørt og at de er i stand til aktivt å bidra til å vurdere om tiltalte er skyldig eller ikke.

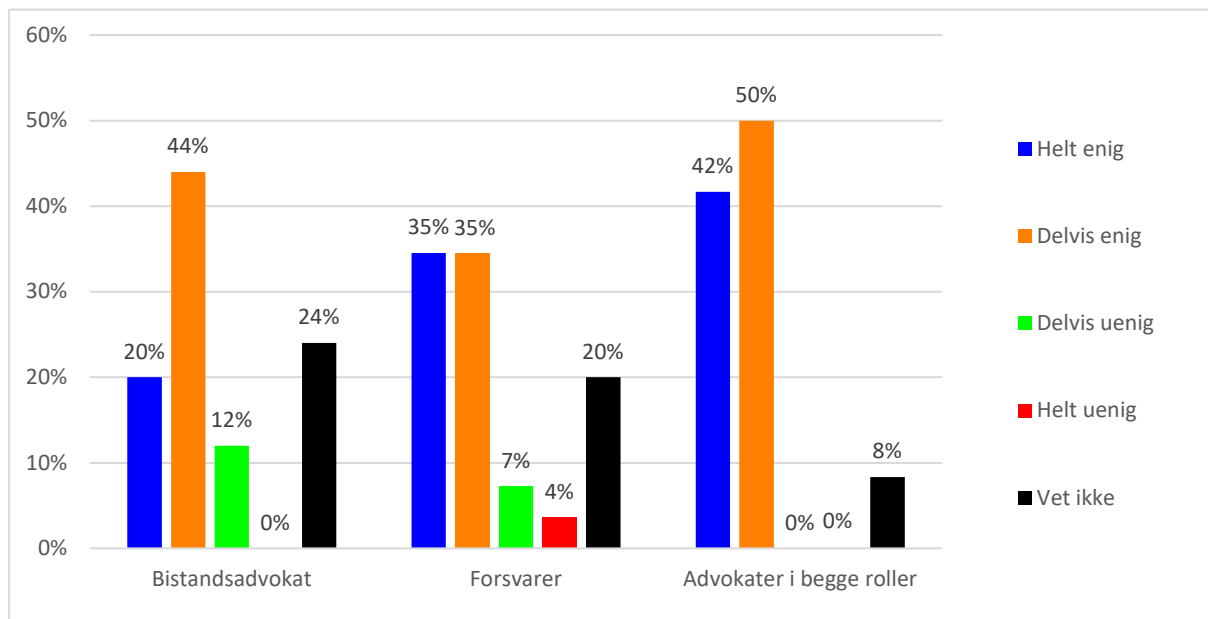
Enigheten blant aktørgruppene om meddommernes bidrag til bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet viser seg også i spørreundersøkelsen. Et flertall av fagdommere (87%), meddommere (67%) og aktorene (54%) er «*helt enig*» i påstanden om at meddommeres bidrag blir tatt hensyn til. Samlet sett er også et betydelig flertall av advokatene (81%) «*helt*» eller «*delvis enig*» (Figur 5).

Blant advokatene er et betydelig flertall blant alle de tre gruppene «*helt*» eller «*delvis enig*» i påstanden (Figur 6). Dette inkluderer 92% av de som jobber omtrent like mye i begge roller, 70% forsvarere og 64% bistandsadvokater

Figur 5: «Jeg opplever at meddommeres bidrag blir tatt hensyn til ved vurdering av bevisene for å avgjøre om tiltalte er skyldig (bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet)»

Figur 6: «Jeg opplever at meddommeres bidrag blir tatt hensyn til ved vurdering av bevisene for å avgjøre om tiltalte er skyldig (bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet)» Svarfordeling blant advokater

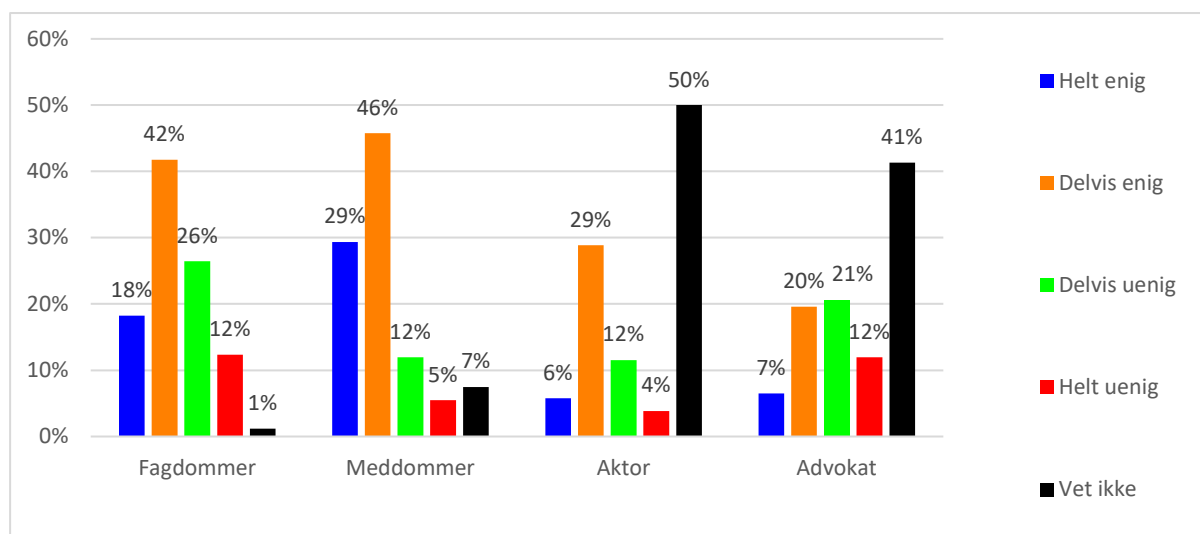
3.6 Lovanvendelsen under skyldspørsmålet

Det er bred enighet blant samtlige aktører i gruppeintervjuene om at meddommerne har lite å bidra med når det gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Dette gjelder særlig generell lovtolkning, men også i stor utstrekning den konkrete lovanvendelsen på sakens faktum (subsumpsjon).

Spørreundersøkelsen viser at aktørgruppene har forskjellige oppfatninger om hvorvidt

meddommeres bidrag blir tatt hensyn til ved lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Et flertall av fagdommere (60%) og meddommere (75%) svarer «*helt*» eller «*delvis enig*». En betydelig del av både aktorene og advokatene svarer «*vet ikke*». Blant de som har tatt stilling til påstanden svarer et flertall av aktorene (35%) «*helt*» eller «*delvis enig*», mens 16% svarer «*delvis*» eller «*helt uenig*». Blant advokatene er det en nokså jevn svarfordeling, hvor 33% er «*helt*» eller «*delvis uenig*» og 27% «*helt*» eller «*delvis enig*» (Figur 7).

Figur 7: «Jeg opplever at meddommeres bidrag blir tatt hensyn til ved spørsmål om hvordan loven skal forstås eller om lovens vilkår er oppfylt i den konkrete saken (lovanvendelsen under skyldspørsmålet)»

3.7 Straffutmåling

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at meddommerne i begrenset grad har innspill til utmåling av straff. Dette skyldes at straffutmåling i stor grad er styrt av høyesterettspraksis, og at utmåling av straff derfor for det meste er en juridisk øvelse. I forlengelsen av dette opplever fagdommerne at meddommerne ofte uttrykker usikkerhet om straffutmålingen, og de stoler derfor på fagdommernes vurderinger. Meddommerne kan imidlertid ha nyttige innspill når det gjelder å identifisere skjerpene eller formildende omstendigheter i en sak, selv om de ikke nødvendigvis kjenner til det etablerte straffenivået.

Meddommerne gir uttrykk for at de opplever at deres bidrag i straffutmålingsanker er begrenset, ettersom rettspraksis legger sterke føringer og reduserer rommet for skjønn. I den forbindelse opplever noen meddommere at de er usikre på hvilken måte de kan bidra og at mer veiledning med hensyn til beskrivelse av den rettspraksis som foreligger for å ta stilling til straff i den konkrete sak ville vært å foretrekke. Noen meddommere gir uttrykk for at det kan være en forskjell mellom hvordan de og fagdommerne ser på hva som er en rimelig straff. Meddommerne ser på seg selv som representanter for samfunnets syn på hva som er rettferdig straff og det er et ønske blant noen meddommere om større innflytelse.

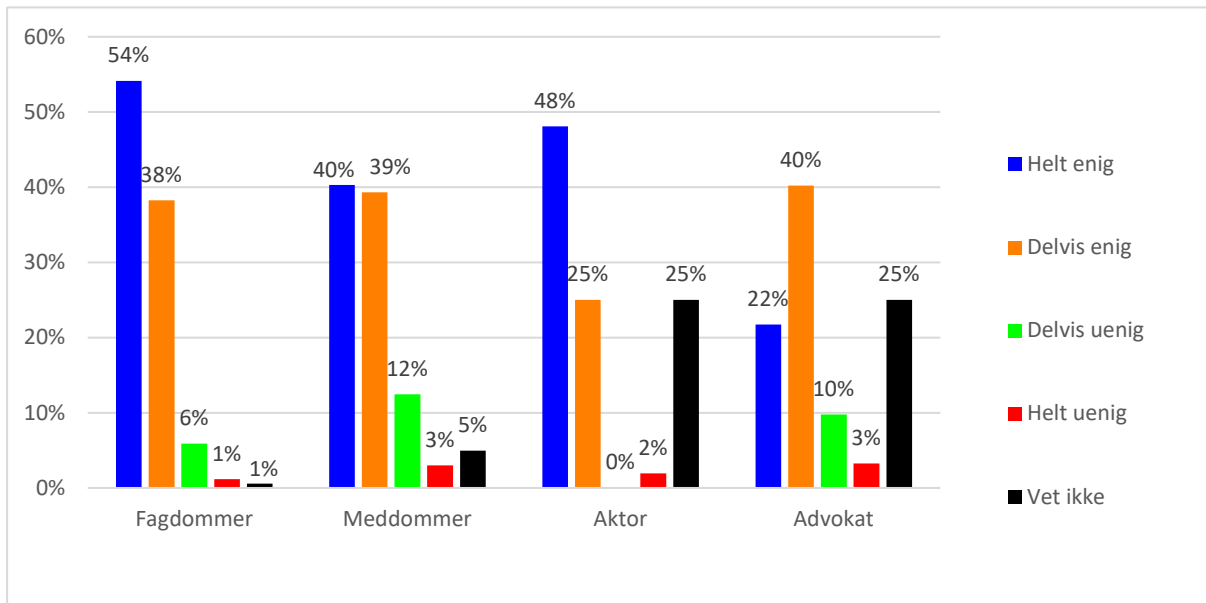
Forsvarerne og bistandsadvokatene fremhever særlig meddommernes rolle i skjønnsutøvelsen som viktig. Særlig forsvarerne

fremhever at meddommerne anses godt egnet til å vurdere hva som er riktig og rimelig straff, noe som ikke nødvendigvis krever juridisk kunnskap, men heller sunn fornuft. I tillegg bidrar meddommernes deltakelse til legitimitet av rettens avgjørelse.

Aktorene uttrykker en viss skepsis til meddommernes bidrag ved utmåling av straff. Det blir nevnt at meddommerne ofte kan være mer følelsesstyrt i sine vurderinger sammenlignet med fagdommerne. Dette kan føre til mer tilfeldige resultater, da meddommerne kanskje legger større vekt på tiltaltes personlige forhold og opplevelser under rettssaken. Samtidig anerkjenner aktorene at meddommerne bidrar til å tilføre et folkelig perspektiv ved utmåling av straff, særlig i de alvorlige sakene. Det er imidlertid en balansegang mellom å ha meddommere med for å sikre legitimitet og det å sikre at straffutmålingen er basert på en forsvarlig juridisk vurdering.

Spørreundersøkelsen viser at det er bred enighet på tvers av aktørgruppene om at meddommernes bidrag blir tatt hensyn til i spørsmål om straffutmåling. Et betydelig flertall i alle aktørgrupper er «*helt enig*» eller «*delvis enig*» i at meddommernes bidrag blir tatt hensyn til i spørsmål om straffutmåling (Figur 8). Dette inkluderer 92% av fagdommerne, 79% av meddommerne, 73% av aktorene og 62% av advokatene. En fjerdedel av respondentene blant både aktorene og advokatene svarer «*vet ikke*».

Figur 8: "Jeg opplever at meddommeres bidrag blir tatt hensyn til i spørsmål om straffutmålingen"

4 HVORDAN ENDRINGEN TIL 2-5-ORDNINGEN HAR PÅVIRKET LAGMANNSRETTE

Endringen til nåværende sammensetning med to fagdommere og fem meddommere har påvirket lagmannsrettens håndtering av straffesaker. Det er imidlertid delte synspunkter blant aktørene på graden av påvirkningen. Fagdommerne beskriver håndteringen av straffesakene som mer krevende og mener endringen har svekket rettens juridiskfaglige kapasitet og med det evnen til å håndtere langvarige eller kompliserte saker, uten at dette nødvendigvis betyr at kvaliteten på avgjørelsene er svekket. Også meddommerne uttrykker bekymring for at den juridiskfaglige kapasiteten kan være svekket, selv om de oppfatter at fagdommerne fremdeles håndterer straffesakene på en betryggende måte og synes å være tilfredse med dagens sammensetning. Aktorene og bistandsadvokatene uttrykker bekymringer for at endringene har svekket lagmannsrettens juridiskfaglige kapasitet og at dette særlig kan gi seg utslag i de mer langvarige og kompliserte sakene. Forsvarerne har ikke observert at endringen til nåværende ordning har påvirket lagmannsrettens håndtering av straffesakene, herunder kvaliteten på avgjørelsene, og mener endringen ikke har hatt noen negativ effekt.

4.1 Introduksjon

I dette kapittel redegjør vi for aktørenes oppfatning av hvordan endringen til 2-5-ordningen har påvirket lagmannsretten. Vi ser på lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker, hvordan retten påvirkes ved dissens mellom fagdommerne og frafall av fagdommer. Videre ser vi på rettens evne til å avgjøre prosessuelle spørsmål og sivile krav. Til slutt ser vi på bevisbedømmelse under skyldspørsmålet, lovanvendelse og straffutmåling.

4.2 Påvirkning av lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at reduksjonen fra tre til to fagdommere har redusert lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker. Med bare to fagdommere øker arbeidsbelastningen på hver dommer. Særlig i langvarige og kompliserte saker kan det påvirke fagdommernes evne til å holde oversikt over sakens mange detaljer og juridiske spørsmål. Reduksjonen til to fagdommere innebærer mindre faglig støtte og færre perspektiver i diskusjoner. I langvarige saker oppstår det ofte flere prosessuelle spørsmål, og med bare to fagdommere kan det være mer utfordrende å håndtere disse effektivt og forsvarlig. I kompliserte saker er det ofte nødvendig med mer omfattende veiledning av meddommerne. Med færre fagdommere kreves det mer arbeid for den enkelte fagdommer å sikre at meddommerne har den nødvendige forståelsen av sakens faktiske og juridiske aspekter i lys av de

aktuelle straffebud som er relevante for saken. Lagmannsretten er dessuten mer sårbar for frafall av fagdommer under langvarige ankeforhandlinger.

Meddommerne gir uttrykk for at de ikke har særlige sterke formeninger om reduksjonen fra tre til to fagdommere har påvirket lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker. Noen meddommere gir uttrykk for at færre fagdommere kan bety mindre samlet juridisk ekspertise, noe som særlig kan gi negativt utslag i juridisk kompliserte saker. Likevel opplever meddommerne at de to fagdommerne under dagens ordning håndterer sakene på en god måte.

Aktorene gir i all hovedsak uttrykk for en bekymring for at reduksjonen fra tre til to fagdommere gjør lagmannsretten mer sårbar, blant annet dersom en av fagdommerne får frafall. Til tross for bekymringene om mulige virkninger, har ikke aktorene selv erfart eller observert at endringen har påvirket lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker.

Forsvarerne og bistandsadvokatene gir uttrykk for at de ikke har erfart eller observert at reduksjonen fra tre til to fagdommere har hatt en negativ effekt på lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker, selv om enkelte peker på at det kan tenkes tilfeller der reduksjonen gjør lagmannsretten noe mer sårbar enn tidligere.

Det er altså stor forskjell i hvordan de ulike aktørgruppene opplever virkningen av reduksjonen fra tre til to fagdommere. Det

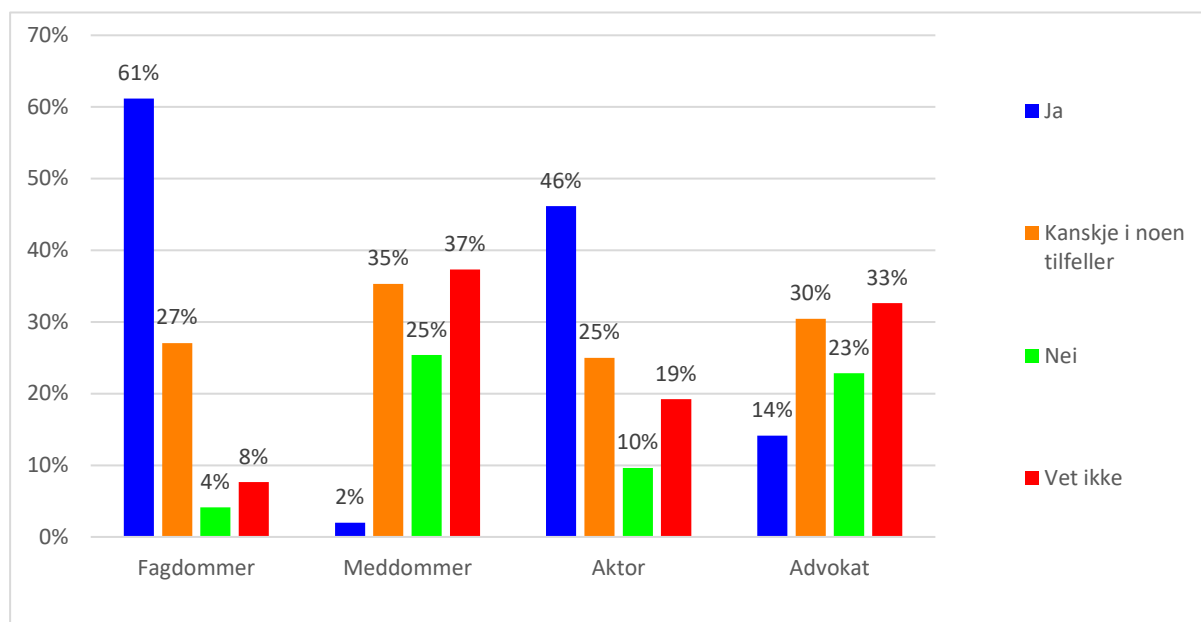
vises også i spørreundersøkelsen. På spørsmålet om hvilken effekt overgangen fra 3-4 til 2-5 ordningen har hatt på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å håndtere langvarige eller kompliserte saker, svarer et betydelig flertall blant fagdommerne (73%) og aktorene (69%) at endringen har hatt en negativ effekt (Figur 9).

En betydelig andel av både meddommerne og advokatene svarer «vet ikke». 24% av meddommerne svarer «Kanskje i noen tilfeller» til spørsmålet om endringen har hatt en negativ effekt. 24% av advokatene svarer at endringen har hatt en negativ effekt og 25% «Kanskje i noen tilfeller». Ingen av fagdommerne og aktorene, 9% av advokatene og 13% av

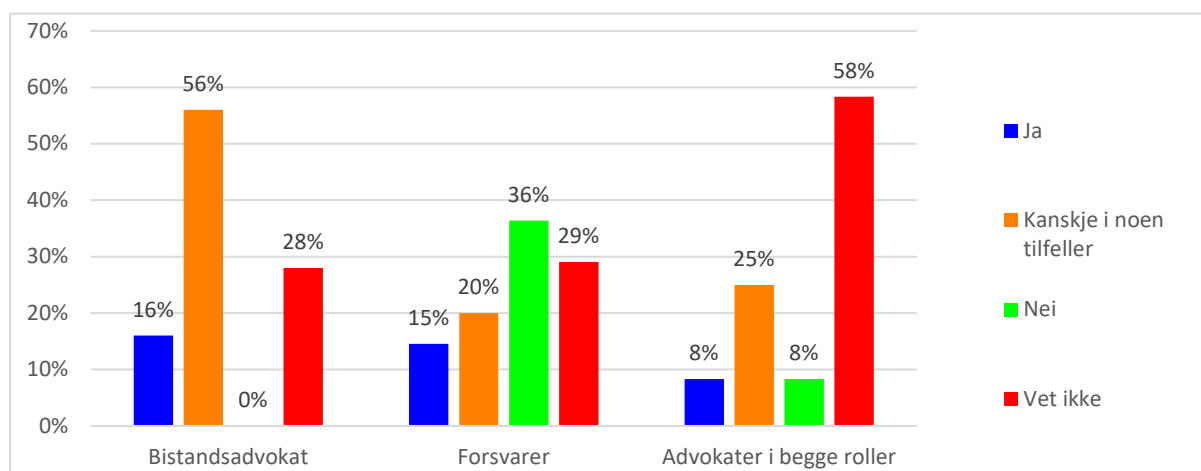
meddommerne, mener at endringen ikke har hatt en negativ effekt på lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker.

Blant advokatene er det en relativ lik fordeling mellom bistandsadvokater (16%) og forsvarere (15%) at endringen har hatt en negativ effekt (Figur 10). Samtidig svarer bistandsadvokatene i langt større grad «kanskje i noen tilfeller» (56%) enn forsvarerne (20%). Blant forsvarerne svarer 36% at den ikke har hatt en negativ effekt, mot ingen blant bistandsadvokatene.

Figur 9: "Har reduksjonen fra tre til to fagdommere negativt påvirket lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker?"

Figur 10: "Har reduksjonen fra tre til to fagdommere negativt påvirket lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker?" Svarfordeling blant advokater

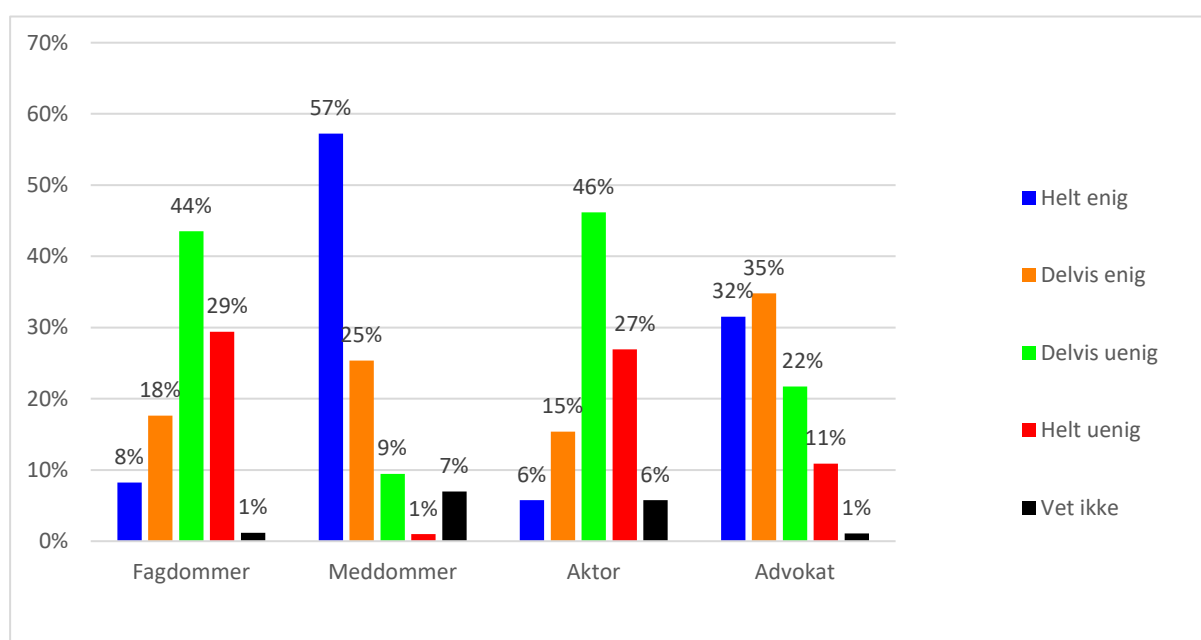

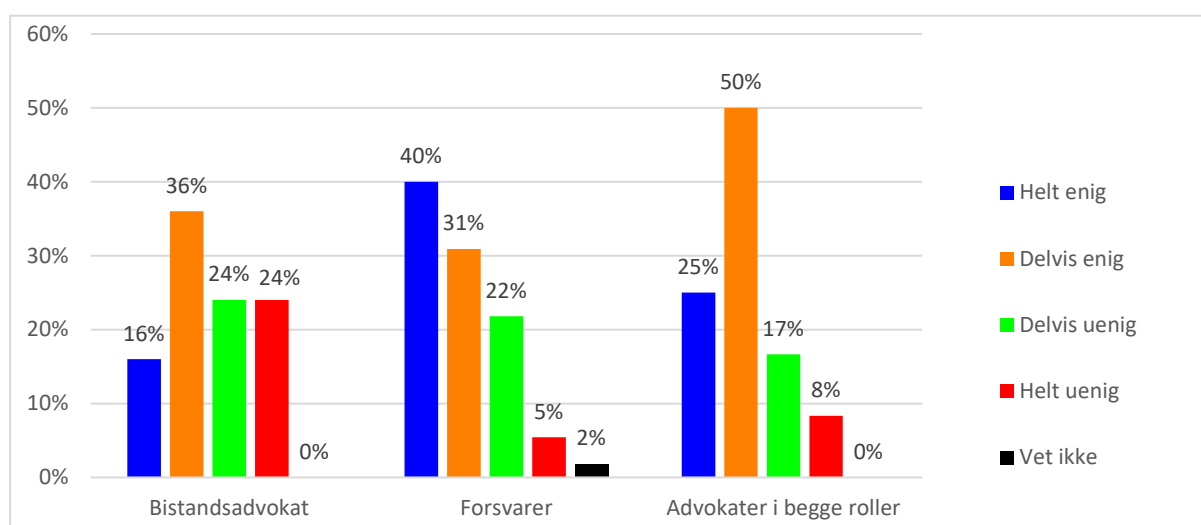
I spørreundersøkelsen ba vi også respondentene ta stilling til påstanden om at dagens sammensetning med 2 fagdommere og 5 meddommere gir et tilstrekkelig grunnlag for en god og rettferdig håndtering av straffesaker i lagmannsretten (Figur 11). Som vi ser er 26% av fagdommerne «*helt enig*» eller «*delvis enig*» i denne påstanden, 44% «*delvis uenig*» og 29% «*helt uenig*». Også aktorene er overveiende uenige, med svarprosjenter veldig lik fagdommernes. Av meddommerne, derimot, er 82% «*helt enig*» eller «*delvis enige*», og bare 10% «*helt uenig*» eller «*delvis uenig*».

Også advokatene er i hovedsak enige i at sammensetningen gir grunnlag for en god og rettferdig håndtering, men her er det store forskjeller mellom advokater som hovedsakelig fungerer som bistandsadvokater og de som er forsvarere (Figur 12). En høyere andel av forsvarere (71%) enn bistandsadvokater (52%) er «*helt enig*» eller «*delvis enig*» i at dagens ordning gir et tilstrekkelig grunnlag for god og rettferdig håndtering av straffesaker.

Figur 11: "Dagens sammensetning med 2 fagdommere og 5 meddommere gir et tilstrekkelig grunnlag for en god og rettferdig håndtering av straffesaker i lagmannsretten"

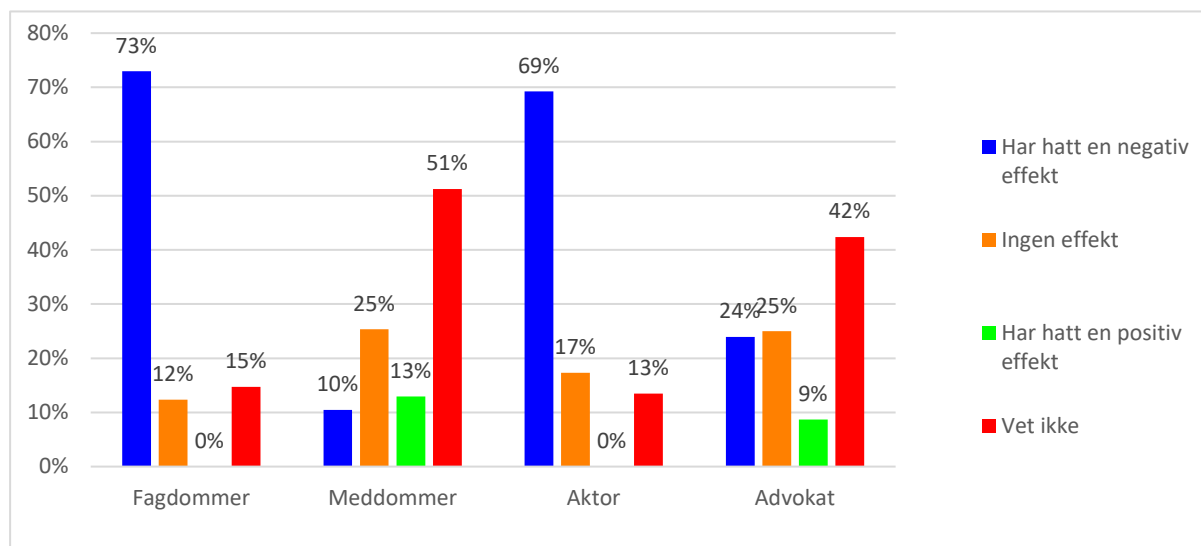
Figur 12: «Dagens sammensetning med 2 fagdommere og 5 meddommere gir et tilstrekkelig grunnlag for en god og rettferdig håndtering av straffesaker i lagmannsretten» Svarfordeling blant advokater

Når det gjelder hvilken effekt overgangen fra 3-4 til 2-5 ordningen har hatt på lagmannsrettens evne til å håndtere langvarige eller kompliserte saker på en forsvarlig måte, svarer et betydelig flertall av fagdommerne (73%) og aktorene (69%), at endringen «har hatt en negativ effekt» (Figur 13). «Vet ikke» er det hyppigste svaret fra både meddommerne

og advokatene. Det nest hyppigste svaret fra meddommerne er at endringen har hatt «ingen effekt». Blant advokatene svarer 25% at endringen har hatt «ingen effekt», mens nesten like mange (24%) svarer at endringen «har hatt en negativ effekt».

Figur 13: «Hva har vært effekten av å gå fra 3-4 til 2-5 på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å håndtere langvarige eller kompliserte saker?»

4.3 Frafall av fagdommer i ankeforhandling

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at frafall av fagdommer under ankeforhandlingen forekommer sjelden og kun få av deltakerne har opplevd dette selv.

Likevel mener fagdommerne at konsekvensen av dagens ordning er at lagmannsretten er mer sårbar for frafall sammenliknet med tidligere ordning. Særlig i de mer langvarige og kompliserte sakene skaper frafall et vanskelig dilemma. Utsettelse av slike saker får ofte store konsekvenser i form av forsinkelser og tilhørende tilleggsbelastning for tiltalte, fornærmede og vitner, i tillegg til de negative prosessøkonomiske konsekvensene. Samtidig kan det være vanskeligere å forsvare fortsettelse av de mer langvarige og kompliserte sakene med bare én fagdommer. Selv om den gjenværende fagdommeren skulle anse det forsvarlig å fortsette alene, blir saken like fullt mer krevende for vedkommende, både med hensyn til veiledning av meddommerne og vurdering av sakens rettslige spørsmål.

Meddommerne i gruppeintervjuene har ikke opplevd frafall av fagdommer under anke-

forhandling de selv har deltatt i, hverken etter den gamle eller nye ordningen. Likevel gir de uttrykk for at dagens ordning kan være sårbar dersom én av de to fagdommerne skulle få frafall.

Aktorene i gruppeintervjuene har ikke opplevd frafall av fagdommer under ankeforhandling etter dagens ordning der de selv har deltatt i aktoratet. Enkelte har imidlertid opplevd slikt frafall under tidligere ordning. Aktorene gir uttrykk for at dagens ordning fremstår som sårbar for det tilfellet én av fagdommerne skulle falle fra. Flere av deltakerne har kollegaer som har opplevd frafall i alvorlige saker, f.eks. i drapssaker, der saken fortsatte med bare én fagdommer. Selv om frafall skjer unntaksvis, gir aktorene uttrykk for at en slik ordning fremstår som betenkelig.

Forsvarerne og bistandsadvokatene erfarer også at frafall av fagdommer under ankeforhandlingen forekommer sjelden. Noen av deltakerne har opplevd dette selv, men anså likevel håndteringen som betryggende. I forlengelsen av dette peker de på at det finnes mekanismer for å håndtere slike situasjoner, slik som utsettelse og reassumering av saken.

Aktørgruppene har altså forskjellige oppfatninger knyttet til hvorvidt frafall av fagdommer under ankeforhandling er en utfordring. Dette viser seg også i spørreundersøkelsen, som inneholder spørsmål om frafall av fagdommere under ankeforhandlingen skapte utfordringer for gjennomføringen av saken, for henholdsvis 3-4 og 2-5-ordningen.

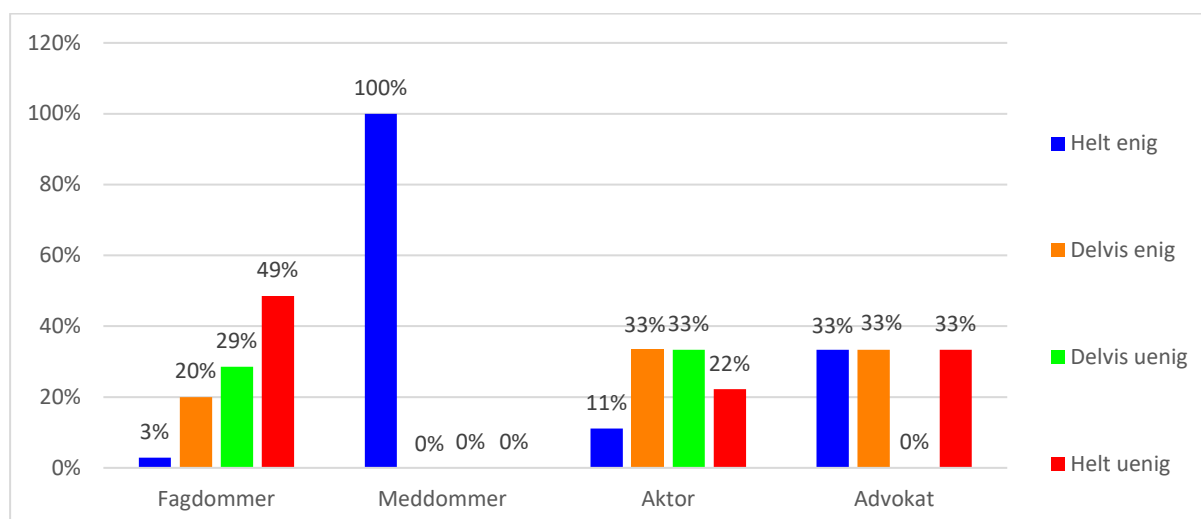
For 2-5 ordningen er fagdommerne sterkt uenig i at frafall ikke utgjorde et vesentlig problem for gjennomføringen av saken, der 78% svarer «*helt uenig*» eller «*delvis uenig*» (Figur 14). Blant advokatene er det en jevn fordeling blant «*helt enig*», «*delvis enig*» og

«*helt uenig*». Blant aktorene er 33% «*delvis enig*» og 33% «*delvis uenig*», mens 22% er «*helt uenig*» og 11% «*helt enig*».

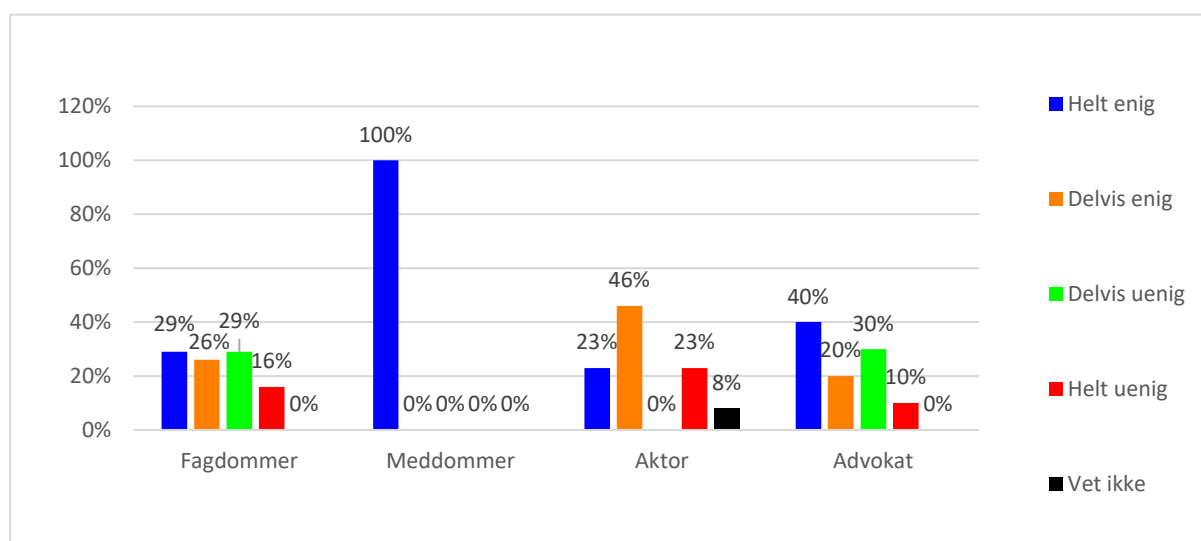
Meddommerne som har vært involvert i en ankeforhandling med frafall av fagdommer svarer at de er «*helt enig*».

Fagdommerne mener at frafall skapte færre vansker under 3-4-ordningen enn under 2-5-ordningen. 45% av fagdommerne svarer at de er «*helt enig*» eller «*delvis enig*» i at frafall ikke skapte utfordringer for gjennomføringen under 3-4 ordningen (Figur 15). For de andre aktørene, derimot, er det ikke store forskjeller i hvordan de ser frafall som et problem under de to ordningene.

Figur 14: "Frafall av fagdommer (for eksempel grunnet sykdom) i ankeforhandlingen utgjorde ikke et vesentlig problem for gjennomføringen av saken (3-4-ordningen)"

Figur 15: "Frafall av fagdommer (for eksempel grunnet sykdom) i ankeforhandlingen utgjorde ikke et vesentlig problem for gjennomføringen av saken (2-5-ordningen)"

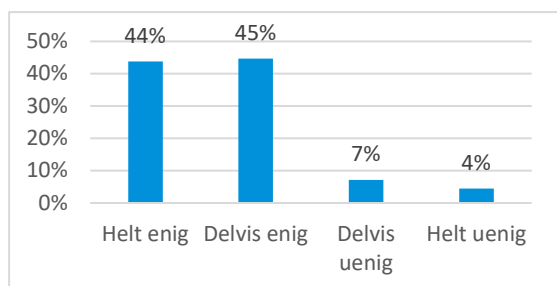
4.4 Dissens

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at formell dissens mellom de to fagdommerne om rettslige spørsmål forekommer sjelden. Fagdommerne forsøker vanligvis å komme til enighet, og dersom det under diskusjonene viser seg at fagdommerne har en forskjellig tilnærming, forsøker de så langt det lar seg gjøre å enes, slik at de kan presentere et omforent syn overfor meddommerne.

Dersom fagdommerne først ikke blir enige om rettslige spørsmål, kan det oppstå en betydelig utfordring for meddommerne. Det antas vanskeligere for meddommerne å ta stilling til den rettslige uenigheten sammenliknet med en situasjon med tre fagdommere der et flertall på to fagdommere er enige. Flere deltakere peker på at fraværet av en tredje dommer ved rettslig uenighet har negativt betydning, ettersom en tredje dommer kunne bidratt med verdifulle innspill og belyst spørsmålet enda bredere. Potensielt kan den tredje dommers syn bidra til belysning av aspekter som innebærer at alle fagdommerne blir enige.

Også spørreundersøkelsen viser at det ved dissens kan være utfordringer knyttet til veiledning av meddommerne. Et stort flertall av fagdommerne (89%) er «*helt enig*» eller «*delvis enig*» i at det er krevende å gi faglig veiledning til meddommerne i saker med uenighet mellom fagdommere om rettslige spørsmål i 2-5-ordningen (Figur 16). Dette var i mindre grad tilfelle under 3-4-ordningen (Figur 17).

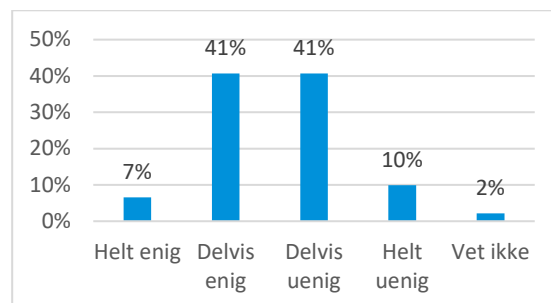
Figur 16: "Jeg opplever at det er krevende å gi faglig veiledning til meddommerne i saker hvor fagdommerne er uenige om rettslige spørsmål» Spørsmål til fagdommerne (2-5-ordningen)

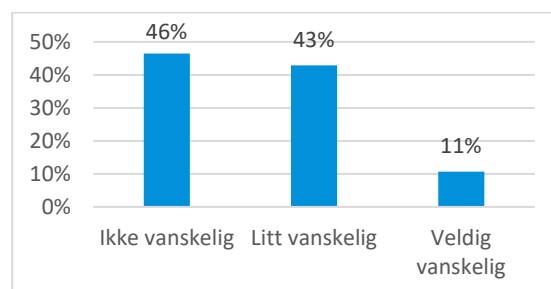
Meddommerne har i sjelden grad under nåværende ordning opplevd uenighet mellom to fagdommere om rettslige spørsmål. På spørsmål om det i slike situasjoner er krevende å ta stilling til rettslige spørsmål, gir de uttrykk for at de ikke har noen klare formening. Spørreundersøkelsen viser at for 2-5-ordningen er det en relativ jevn svarfordeling

mellom «*ikke vanskelig*» (46%) og «*litt vanskelig*» (43%). 11% svarte «*veldig vanskelig*» (Figur 18).

Figur 17: «Jeg opplever at det er krevende å gi faglig veiledning til meddommerne i saker hvor fagdommerne er uenige om rettslige spørsmål» Spørsmål til fagdommerne (3-4-ordningen)

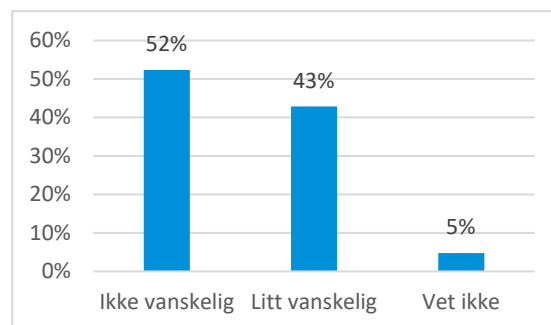

Figur 18: «Hvor vanskelig var det å ta stilling til rettslige spørsmål i situasjoner der fagdommerne ikke var enige?» Spørsmål til meddommerne (2-5-ordningen)

For 3-4-ordningen, er det noen flere som svarer «*ikke vanskelig*» (52%) sammenliknet med 2-5-ordningen (Figur 19). Andelen som svarer «*litt vanskelig*» er lik for de to ordningene (43%). Ingen svarer «*veldig vanskelig*», samtidig som noen svarer «*vet ikke*» (5%).

Figur 19: "Hvor vanskelig var det å ta stilling til rettslige spørsmål i situasjoner der fagdommerne ikke var enige?" Spørsmål til meddommerne (3-4-ordningen)

Aktorene, forsvarerne og bistandsadvokatene – som baserer sine erfaringer på formelle dissenser slik de kommer til uttrykk i dommene

– gir også uttrykk for at de i svært sjelden grad har opplevd dissens mellom to fagdommere om rettslige spørsmål under nåværende ordning.

Aktorene gir uttrykk at rettslig uenighet kan skape usikkerhet og mulig påvirke kvaliteten på rettens avgjørelser. Det kan dessuten være lettere for partene i straffesaker å slå seg til ro med avgjørelsene der det f.eks. er et flertall av fagdommerne som står bak et tolkningsresultat sammenliknet med der to fagdommere er uenige og der meddommernes stemmer blir utslagsgivende for resultatet.

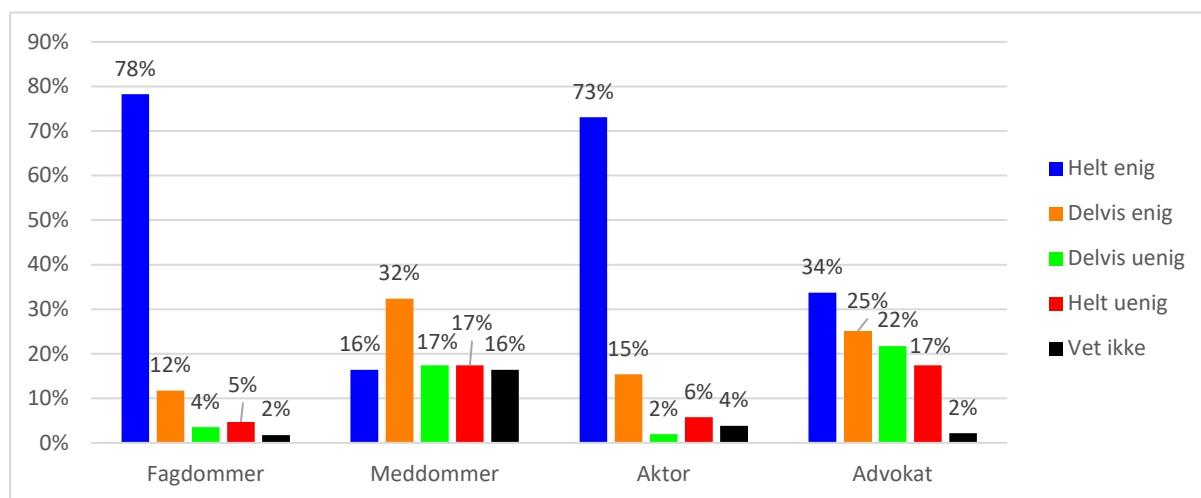
Forsvarerne og bistandsadvokatene gir uttrykk for at rettslig uenighet ikke vurderes som noen stor utfordring for en forsvarlig gjennomføring. Enkelte deltakere peker på at det alltid vil kunne være uenighet, selv med tre fagdommere, og at det i seg selv ikke sier noe om kvaliteten på avgjørelsen. Samtidig gir enkelte deltakere uttrykk for at det ved uenighet mellom to fagdommere om rettslige

spørsmål vil kunne oppstå usikkerhet og at det i slike spørsmål vil kunne være en fordel med tre fagdommere (oddetall).

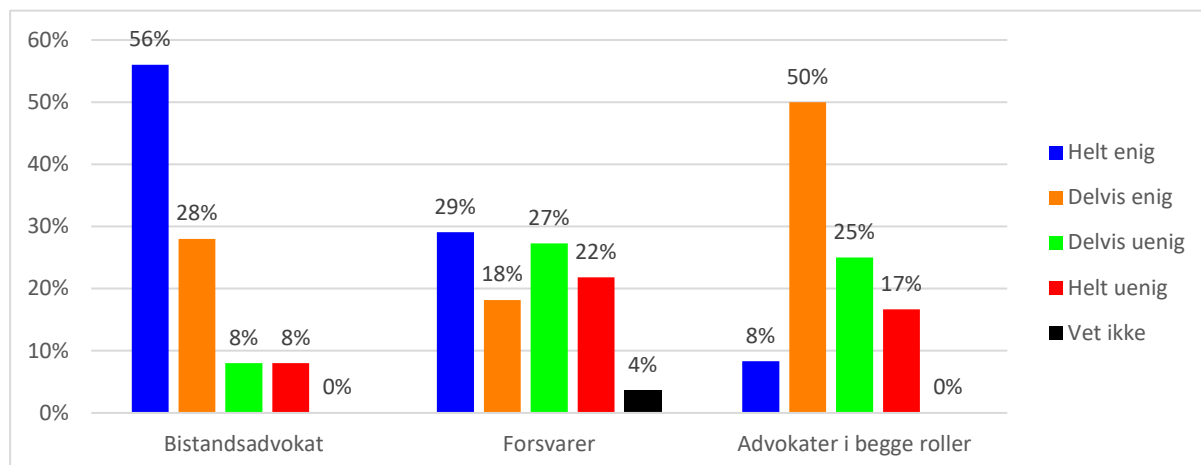
I spørreundersøkelsen ble respondentene også bedt om å ta stilling til påstanden om at «*det er problematisk med en ordning hvor retten ikke har flere enn to fagdommere i tilfeller hvor fagdommerne er uenige om rettslige spørsmål*». Hele 90% av fagdommerne og 88% av aktorene var «helt enig» eller «delvis enig» i dette. De tilsvarende tallene var 48% for meddommere og 59% for advokater (Figur 20).

Blant advokatene er et stort flertall av bistandsadvokatene (84%) «*helt enig*» eller «*delvis enig*» i denne påstanden. Også et flertall innen advokatene som jobber omtrent like mye i begge roller (58%) er «*helt*» eller «*delvis enig*». Blant forsvarerne er det en jevn fordeling, hvor 49% er «*helt*» eller «*delvis uenig*» og 47% «*helt*» eller «*delvis enig*» (Figur 21).

Figur 20: «Det er problematisk med en ordning hvor retten ikke har flere enn to fagdommere i tilfeller hvor fagdommerne er uenige om rettslige spørsmål (med rettslige spørsmål mener vi hvordan loven skal forstås eller om lovens vilkår er oppfylt i den konkrete saken)»

Figur 21: «Det er problematisk med en ordning hvor retten ikke har flere enn to fagdommere i tilfeller hvor fagdommerne er uenige om rettslige spørsmål (med rettslige spørsmål mener vi hvordan loven skal forstås eller om lovens vilkår er oppfylt i den konkrete saken)» Svarfordeling blant advokater

4.5 Lagmannsrettens evne til å avgjøre prosessuelle spørsmål

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene i all hovedsak uttrykk for at overgangen til 2-5-ordningen har hatt en negativ effekt på lagmannsrettens evne til å håndtere og avgjøre prosessuelle spørsmål. Fagdommerne opplever økt arbeidsbelastning når det oppstår prosessuelle spørsmål som følge av at de har blitt én fagdommer mindre. Meddommerne har lite eller ingenting å bidra med i avgjørelsen av prosessuelle spørsmål og fagdommerne håndterer i praksis disse spørsmålene alene.

I tillegg må meddommerne involveres ettersom de etter loven skal delta i avgjørelsen av spørsmålene, og i den forbindelse er fagdommerne nødt til å bruke tid på å veilede meddommerne. Prosessuelle spørsmål som oppstår under ankeforhandlingen, må ofte avgjøres i løpet av kort tid og kan være rettslig krevende. I slike tilfeller er det en betydelig fordel å være tre fagdommere, særlig dersom det er usikkerhet eller uenighet blant to av fagdommere. Det kan være vel så krevende å håndtere prosessuelle spørsmål under de kortere sakene som de lengre sakene, ettersom prosessuelle spørsmål i de kortere sakene oftere må avgjøres umiddelbart, mens prosessuelle spørsmål i de lengre sakene i større grad kan utsettes til neste ankeforhandlingsdag.

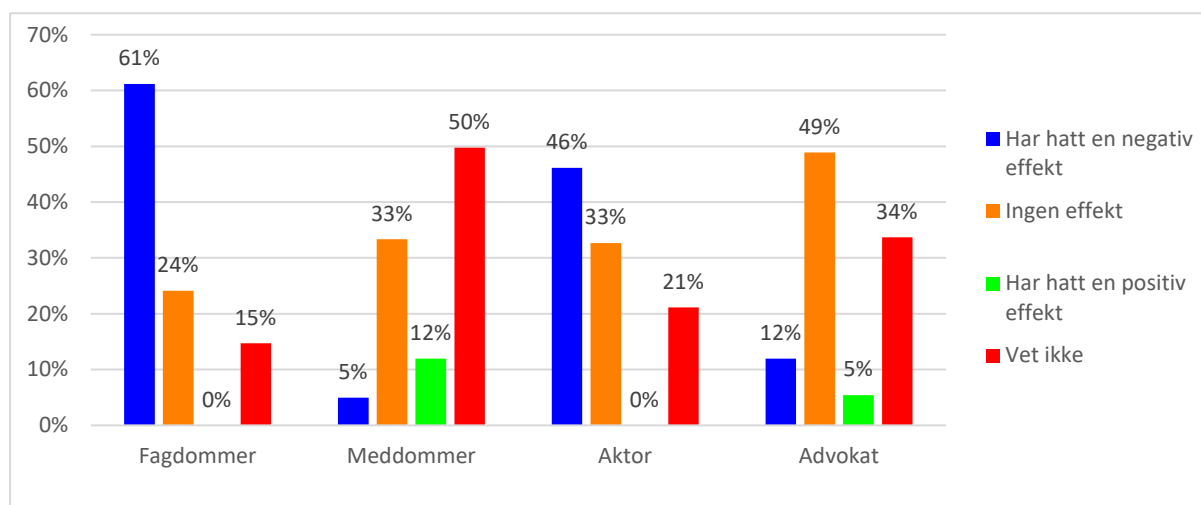
Meddommerne har i liten grad oppfatninger om overgangen til 2-5-ordningen har påvirket lagmannsrettens evne til å avgjøre prosessuelle spørsmål under ankeforhandlingen på en forsvarlig måte.

Aktorene, forsvarerne og bistandsadvokatene gir i all hovedsak uttrykk for at de som aktører ikke har opplevd at overgangen har hatt noen merkbar effekt på lagmannsrettens evne til å håndtere og avgjøre prosessuelle spørsmål under ankeforhandlingen.

Også spørreundersøkelsen viser at aktørgruppene har forskjellige oppfatninger om hva effekten av overgangen til to fagdommere og fem meddommere har vært på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte til å avgjøre prosessuelle spørsmål som oppstår under ankeforhandlingen.

En betydelig del av respondentene svarer «vet ikke» på dette spørsmålet. Blant de som har svart at endringen har hatt en effekt svarer 61% av fagdommerne og 46% av aktorene at det har vært «en negativ effekt», mens 49% av advokatene og 33% av meddommerne svarer «ingen effekt». Også 33% av aktorene svarer «ingen effekt». 12% av meddommerne og 5% av advokatene svarer at det har vært «en positiv effekt» (Figur 22). For dette spørsmålet var det ikke nevneverdige forskjeller i svarfordeling mellom de ulike grupper advokater.

Figur 22: "Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommer (3-4) til to fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å avgjøre spørsmål om saksbehandlingsreglene, f.eks. om det er adgang til å lese opp en politiforklaring (prosessuelle spørsmål som oppstår under ankeforhandlingen)?»

4.6 Lagmannsrettens evne til å avgjøre sivile krav i straffesaker

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at overgangen til 2-5-ordningen har redusert lagmannsrettens evne til å håndtere sivile krav. Slike krav krever normalt juridisk kompetanse, noe meddommerne ikke har. Meddommerne har med andre ord lite å bidra med og har behov for veiledning. Det er blant annet trukket frem at lagmannsretten som følge av endringene i voldsoffererstatningsloven må ta stilling til flere erstatningsspørsmål enn tidligere. I tillegg reiser flere av de sivile kravene kompliserte spørsmål med krevende vurderinger og beregninger, f.eks. tapsposter som tap i fremtidig erverv. Enkelte har trukket frem at når antall fagdommere samtidig reduseres fra tre til to, innebærer det i realiteten en svekkelse av fornærmedes rettsstilling.

Meddommerne har i liten grad oppfatninger om overgangen har påvirket lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å avgjøre sivile krav. Tilsvarende gjelder forsvarerne og bistandsadvokatene, som ikke har opplevd noen vesentlige negative endringer i lagmannsrettens håndtering av slike krav.

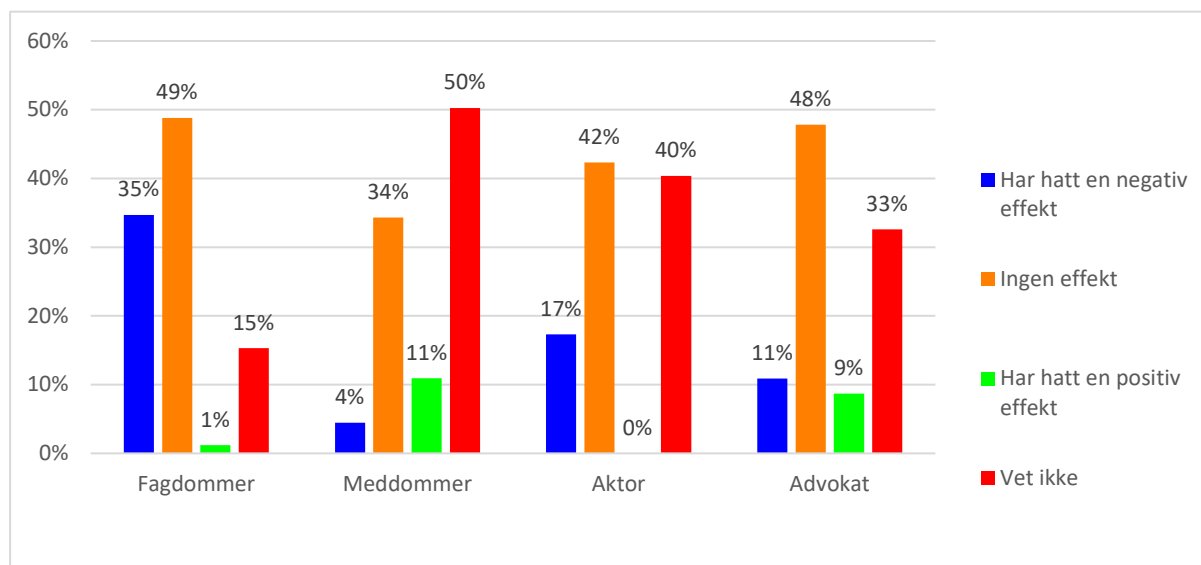
Aktorene er noe delte på synet om overgangen har redusert lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte håndtere sivile krav. Det er en

oppfatning om at meddommernes bidrag i slike spørsmål er begrenset og at den juridiskfaglige kompetansen til å håndtere spørsmålene potensielt kan bli redusert med færre fagdommere.

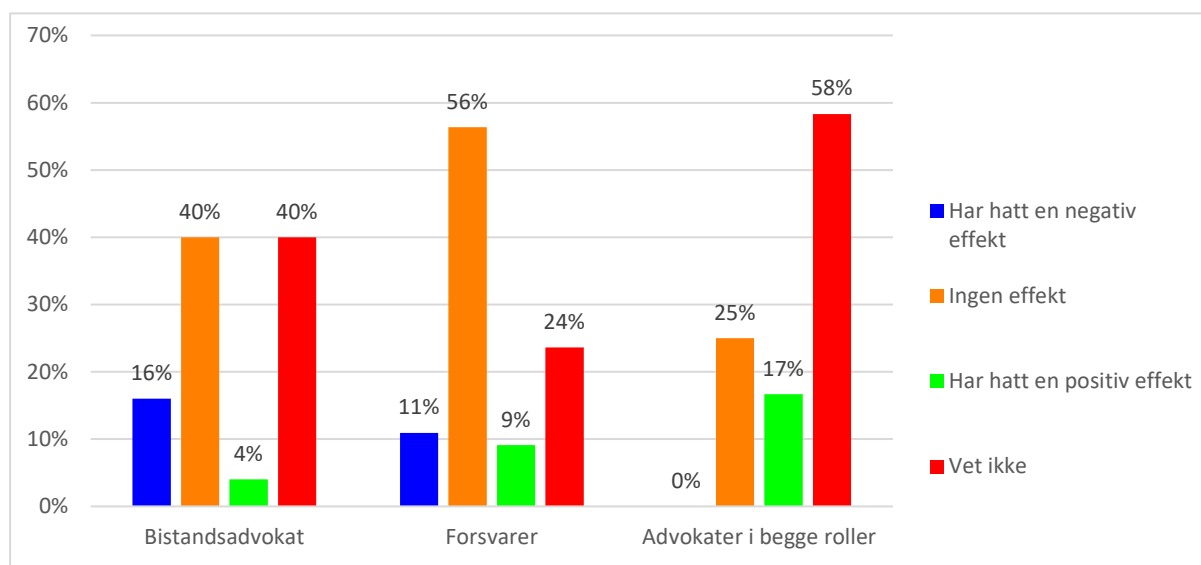
Disse oppfatningene blant aktørgruppene samsvarer med funnene fra spørreundersøkelsen. Flest respondenter i samtlige aktørgrupper (som har svart at endringen har hatt en effekt) mener at overgangen til 2-5-ordningen ikke har hatt en effekt på lagmannsrettens evne til å avgjøre sivile krav i straffesaker. Samtidig mener 35% av fagdommerne og 17% av aktorene at det har vært «en negativ effekt». Disse aktørgruppene var i intervjuene mest skeptiske til påvirkningen på evnen til å avgjøre sivile krav i straffesaker. Også 11% av advokatene og 4% av meddommerne svarer «en negativ effekt». 11% av meddommerne og 9% av advokatene svarer at det har hatt «en positiv effekt». En betydelig del av både meddommere, aktorene og advokatene svarer «vet ikke» på dette spørsmålet (Figur 23).

Blant advokatene svarer en betydelig del, særlig blant bistandsadvokatene og de som jobber omtrent like mye i begge roller, «vet ikke». Flest svarer at endringene har hatt «ingen effekt». Dette utgjør henholdsvis 56% forsvarere, 40% bistandsadvokater og 25% av de som jobber omtrent like mye i begge roller (Figur 24).

Figur 23: "Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommer (3-4) til fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å avgjøre erstatningskrav (avgjørelse av sivile krav i straffesaker)?"

Figur 24: "Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommer (3-4) til fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å avgjøre erstatningskrav (avgjørelse av sivile krav i straffesaker)?"» Svarfordeling blant advokater

4.7 Bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet

Fagdommerne gir i gruppeintervjuene uttrykk for at overgangen til 2-5-ordningen har medført at meddommerne nå har større innflytelse ved bevisbedømmelsen, noe som kan være positivt ettersom meddommerne bringer inn friske øyne og kan utfordre fagdommernes synspunkter. Samtidig har fagdommerne en viktig rolle i å veilede meddommerne om prosessuelle standarder for bevisvurderingen,

herunder kravet om bevis utover enhver rimelig tvil, i tillegg til å systematisere bevisemaene opp mot de relevante vilkårene for straffansvar. Med bare to fagdommere kan denne veiledningen bli mer krevende, særlig i komplekse saker.

Meddommerne gir uttrykk for at de opplever at overgangen gir dem større innflytelse på bevisbedømmelsen. Enkelte opplever at de føler seg mer trygge på å uttrykke sine synspunkter ettersom de som gruppe er i et

større flertall. Andre opplever ikke noen særlig forskjell fra tidligere ordning. Meddommerne er samlet sett tilfreds med dagens ordning.

Aktorene gir uttrykk for at de er noe bekymret for effekten av overgangen til nåværende sammensetning. Selv om meddommerne er i stand til å foreta en forsvarlig bevisvurdering, kan meddommerne være mer følelsesstyrt i sine vurderinger, noe som kan slå feil ut. Slike utenforliggende hensyn kan få større påvirkning på avgjørelsene enn tidligere nå som antallet meddommere har økt og antall fagdommere er redusert. Aktorene intervjuet i denne evalueringen sitter dessuten med en opplevelse av at det er flere dissenser etter overgangen til 2-5-ordningen sammenliknet med tidligere.

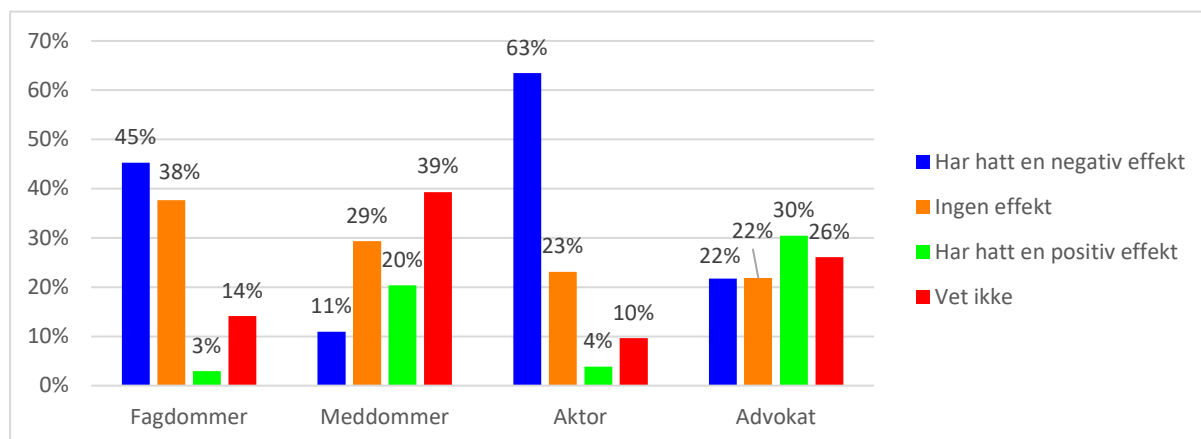
Forsvarerne og bistandsadvokatene gir uttrykk for at overgangen har gitt meddommerne større innflytelse ved bevisvurderingen, noe som anses positivt. Med et betydelig flertall av meddommere sikres en sterkere demokratisk legitimitet og meddommerne kan i større grad tilføre komplementær kompetanse som fagdommerne kanskje ikke har og dermed styrke bevisvurderingene. Deltakerne har ikke erfart at overgangen til dagens sammensetning har hatt en negativ effekt på lagmannsrettens evne til å vurdere bevisene forsvarlig. De

mener at den nye sammensetningen fungerer godt i praksis.

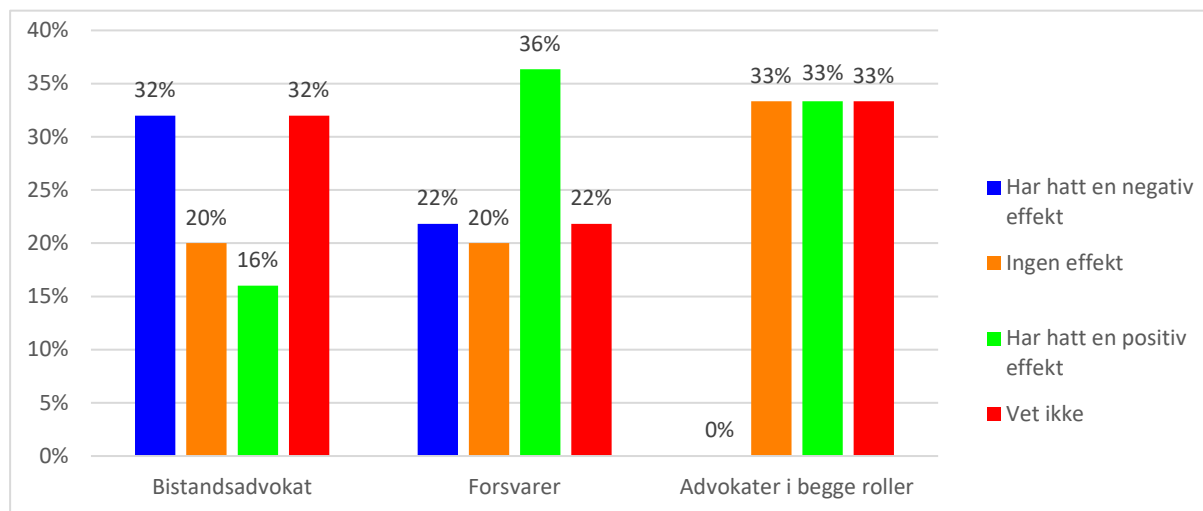
Også spørreundersøkelsen viser at det eksisterer ulike oppfatninger både innad i og mellom aktørgruppene omkring hvilken effekt overgangen til to fagdommere og fem meddommere har hatt på lagmannsrettens evne på en forsvarlig måte å vurdere bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Flertallet av aktorene (63%) opplever at det har hatt «en negativ effekt». Blant fagdommerne opplever 45% at det har hatt «en negativ effekt», mens 38% svarer «ingen effekt». Blant både meddommerne og advokatene svarer en betydelig andel «vet ikke». Når det gjelder de som har tatt stilling til påstanden er det blant advokatene en relativ jevn fordeling, hvor flest svarer «positiv effekt» (30%). Blant meddommere svarer flest «ingen effekt» (29%). Det er lik fordeling (22%) på «positiv effekt» og «negativ effekt» (Figur 25).

Blant advokatene som har svart at det har hatt en effekt (Figur 26), svarer flest av bistandsadvokatene en «negativ effekt» (32%). Tilsvarende svarer flest forsvarere en «positiv effekt» (36%). Av advokatene som jobber i begge roller er det en lik fordeling mellom «ingen effekt» og «positiv effekt» (33%).

Figur 25: "Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommer (3-4) til to fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å vurdere bevisene for å avgjøre om tiltalte er skyldig (bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet)?"

Figur 26: "Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommer (3-4) til to fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å vurdere bevisene for å avgjøre om tiltalte er skyldig (bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet)?" Svarfordeling blant advokater

4.8 Lovanvendelsen under skyldspørsmålet

Fagdommerne gir uttrykk for at overgangen til 2-5-ordningen har svekket lagmannsrettens faglige kompetanse. Overgangen kom i en tid hvor det har funnet sted samfunnsendringer og endringer i kriminalitetsbildet som gjør straffesakene mer komplekse, i tillegg til at det nå er flere internasjonale kilder å forholde seg til.

Flere saker ligger dessuten i skjæringspunktet mellom strafferetten og sivilretten, f.eks. økonomiske straffesaker med innslag av forvaltningsrett eller kontraktsrett. Utviklingen stiller større krav til fagkompetanse enn det kanskje gjorde tidligere. Når man med dette som bakteppe samtidig har gått fra tre til to fagdommere, medfører det en større risiko for å begå feil. Selv om det ikke er noen garanti for riktig materielt resultat med tre fagdommere, tar det ned risikoen for feil med en større besetning av fagdommere. En tredje fagdommer kan bidra til å sikre bedre beslutningsprosesser. Det er en mer utfordrende beslutningsprosess med nåværende ordning i de tilfellene der to fagdommerne er uenige.

Meddommerne uttrykker en bekymring for at reduksjonen av fagdommere kan ha påvirket lagmannsrettens evne til å vurdere komplekse juridiske spørsmål. Aktorene gir også uttrykk for at de er bekymret for at reduksjonen til to fagdommere har redusert lagmannsrettens samlede faglige kompetanse.

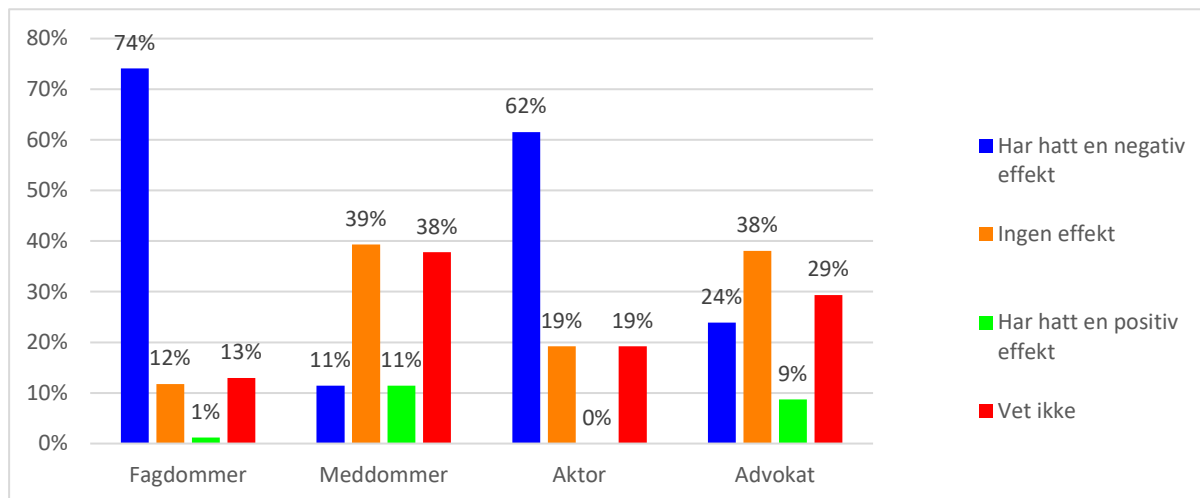
Forsvarerne og bistandsadvokatene er noe delt i synet på effekten av overgangen i

relasjon til lovanvendelsen. Enkelte gir uttrykk for at overgangen fra tre til to fagdommere har svekket den juridiske kompetansen. Andre gir uttrykk for at to fagdommere har tilstrekkelig juridisk kompetanse til å håndtere lovanvendelsesspørsmålene og at de ikke har erfart at overgangen har gitt seg utslag i kvaliteten på avgjørelsene. I forlengelsen av dette pekes det på at de fleste sakene for lagmannsretten er ordinære, enkle straffesaker og at de færreste sakene byr på krevende juridiske spørsmål.

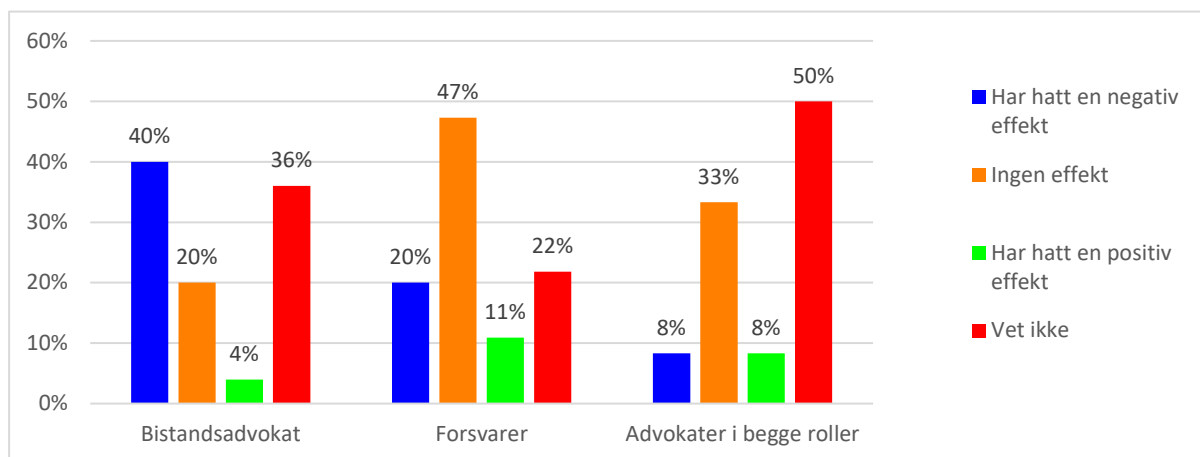
Aktørgruppene har ulike oppfatninger omkring hvilken effekt overgangen til to fagdommere og fem meddommere har hatt på lagmannsrettens evne på en forsvarlig måte å vurdere lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Et flertall av både fagdommerne (74%) og aktorene (62%) svarer at overgangen «*har hatt en negativ effekt*». En vesentlig del av både meddommerne og advokatene svarer «*vet ikke*». Blant de som har svart at det har vært en effekt, svarer flest både blant meddommerne (39%) og advokatene (38%) «*ingen effekt*». 24% av advokatene svarer «*en negativ effekt*». Henholdsvis 11% av meddommerne og 9% av advokatene svarer «*en positiv effekt*», mot 1% av fagdommerne og 0% av aktorene (Figur 27).

Blant advokatene som svarer at det har vært en effekt, svarer flest bistandsadvokater (40%) «*negativ effekt*». Tilsvarende svarer flest forsvarere (47%) og advokatene som jobber omtrent like mye i begge roller (33%) «*ingen effekt*» (Figur 28).

Figur 27: «Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommere (3-4) til fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å avgjøre spørsmål om hvordan loven skal forstås eller om lovens vilkår er oppfylt i den konkrete saken (lovanvendelsen under skyldspørsmålet)?»

Figur 28: «Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommere (3-4) til fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å avgjøre spørsmål om hvordan loven skal forstås eller om lovens vilkår er oppfylt i den konkrete saken (lovanvendelse under skyldspørsmålet)?» Svarfordeling blant advokater

4.9 Straffutmåling

Fagdommerne gir uttrykk for at overgangen til 2-5-ordningen har svekket lagmannsrettens faglige kompetanse. Selv om svekkelsen ikke nødvendigvis har gitt utslag i kvaliteten på avgjørelsene, herunder straffutmålingen, er håndteringen blitt mer krevende.

Meddommerne har begrenset innsikt i de juridiske normene for straffutmåling. Dette betyr at mye av ansvaret for å sikre korrekt straffutmåling faller på de to fagdommerne. Med bare to fagdommere, opplever fagdommerne at det er en risiko for at diskusjonen blir mindre nyansert.

Meddommerne gir uttrykk for at overgangen gir dem mer innflytelse, noe som innebærer et større folkelig perspektiv inn i vurderingene. Dette kan bidra til at straffene i større grad reflekterer samfunnets oppfatning av hva som er rettferdig og rimelig. Samtidig er det en bekymring blant noen av meddommerne at reduksjonen fra tre til to fagdommere kan føre til mindre samlet juridisk kompetanse.

Forsvarerne og bistandsadvokatene gir uttrykk for at overgangen sikrer at avgjørelsene i større grad reflekterer samfunnets normer og verdier, ved å gi meddommerne større innflytelse på utmålingen av straff. Den nye sammensetningen kan bidra til økt legitimitet og aksept for avgjørelsene, da de i større grad

er basert på et bredere spekter av perspektiver fra meddommerne, som representerer allmennheten. Samtidig uttrykker enkelte en viss bekymring for at færre fagdommere kan redusere den juridiske kompetansen, særlig i komplekse saker.

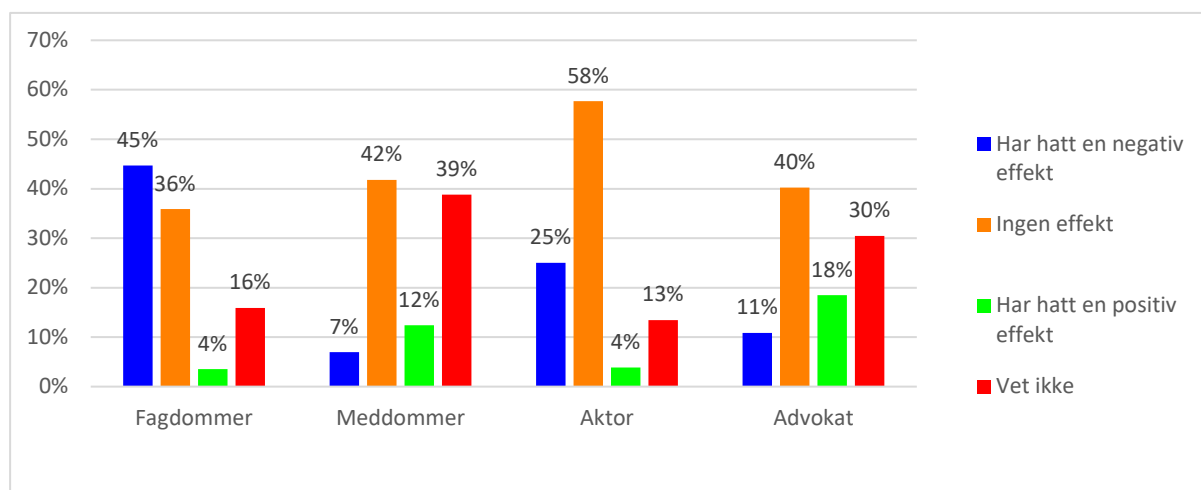
Aktorene uttrykker bekymringer over effekten av overgangen til 2-5-ordningen. Med færre fagdommere reduseres den faglige tyngden. Med et større flertall av meddommere kan straffutmålingen bli mer påvirket av følelsesstyrte vurderinger. I forlengelsen av dette pekes det på at meddommerne i for stor grad kan la seg påvirke av tiltaltes personlige forhold og opplevelser, noe som kan føre til mer varierende og mindre forutsigbar straffutmåling.

I spørreundersøkelsen har også aktørgruppene ulike oppfatninger omkring

hvilken effekt overgangen til to fagdommere og fem meddommere har hatt. Flest respondenter blant aktorene (58%), meddommerne (42%) og advokatene (40%) svarer «ingen effekt». Nesten halvparten av fagdommerne (45%) svarer «negativ effekt», mens 36% svarer «ingen effekt». Også 25% av aktorene svarer «negativ effekt». En betydelig andel av både meddommerne og advokatene svarer «vet ikke» (Figur 29).

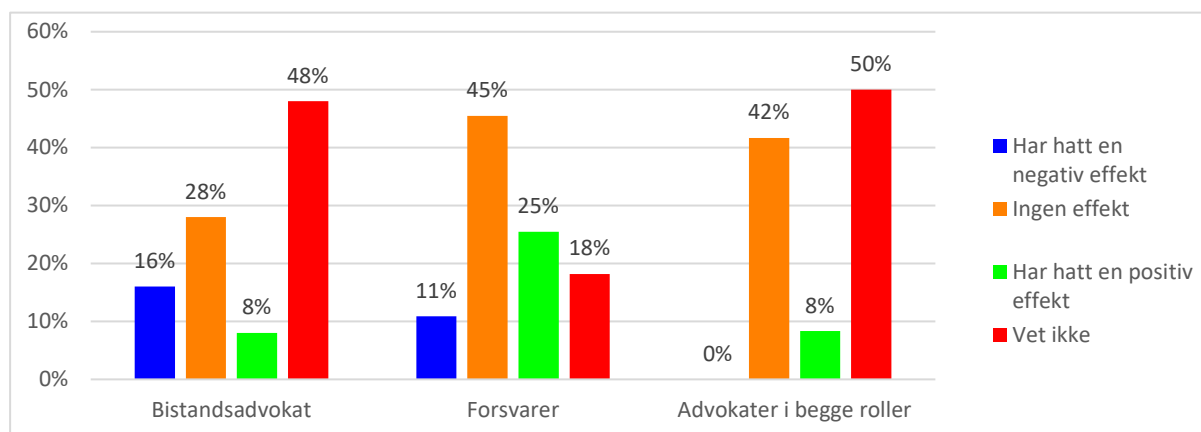
Vel halvparten av bistandsadvokatene og advokatene som jobber omtrent like mye i begge roller svarer «vet ikke». Blant de som har svart at det har hatt en effekt, svarer flest respondenter innen hver respondentgruppe «ingen effekt». Dette inkluderer 45% forsvarere, 42% advokater som jobber omtrent like mye i begge roller og 28% bistandsadvokater (Figur 30).

Figur 29: "Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommer (3-4) til fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å utmåle straff?"

Figur 30: "Hva har vært effekten av å gå fra tre fagdommere og fire meddommer (3-4) til fagdommere og fem meddommere (2-5) på lagmannsrettens evne til på en forsvarlig måte å utmåle straff?"

Svarfordeling blant advokater

4.10 Andre aktuelle observasjoner

Gjennom gruppeintervjuene og de delene av spørreundersøkelsen der aktørene er gitt anledning til å komme med egne betraktninger, har det kommet frem flere andre synspunkter på virkningen av overgangen til dagens ordning. Enkelte av disse synspunktene vil i det følgende belyses nærmere.

Gruppedynamikk, innflytelse og sammensetning

Enkelte aktører trekker frem det store meddommerinnslaget etter dagens ordning som en styrke, ved at det forsterker den demokratiske kontrollen og skjerper bevisstheten til beviskravet. Enkelte trekker også frem styrkeforholdet som en positiv endring ved at meddommerne i større grad blir «hørt» med sitt syn. Det er også nevnt som positivt at det under dagens ordning alltid er to fast ansatte lagdommere som deltar, uten deltakelse fra ekstraordinære eller tilkalle dommere.

Enkelte andre aktører – især fagdommerne – trekker frem det store meddommerinnslaget som en svakhet, og det uttrykkes bekymringer for gruppedynamikken. Det kan oppstå flere fraksjoner – også innad blant meddommerne – som igjen kan påvirke meddommerne på uheldig vis uten at fagdommerne fanger det opp, f.eks. i pauser. Enkelte fagdommere har erfart mer passive meddommere i domskonferansen.

Meddommerne gir selv uttrykk for at domskonferansen fungerer godt under dagens ordning. De opplever at fagdommerne tar dem på alvor og at deres synspunkter blir hensyntatt.

Systembetraktninger

Enkelte aktører trekker frem at det er en systemforventning om styrking av fagdommerinnslaget for hver rettsinstans. Lagmannsrettene skal med andre ord være sterkere sammensatt på fagdommersiden sammenliknet med sammensetningen i tingretten. I de sakene som i tingrettene går som forsterket rett – av den grunn at saken er særlig krevende – vil imidlertid lagmannsretten ved fullstendig anke være satt med like mange fagdommere som i tingretten etter dagens ordning. Dette er trukket frem som betenkelig.

Det nevnes også som en systemsvakhet at det er færre fagdommere i de fullstendige ankesakene, sammenliknet med enkelte av de begrensede ankesakene, for eksempel de rene lovanvendelsesankene, der lagmannsretten er satt med tre fagdommere. Det er vel så ofte krevende juridiske spørsmål til behandling i de fullstendige ankesakene som ved de begrensede ankene.

Flere dissenser

Enkelte aktører gir uttrykk for at de har observert flere dissenser knyttet til skyldspørsmålet etter overgangen til nåværende ordning. Noen trekker dette frem som en styrke ettersom det underbygger legitimiteten til rettssystemet ved å vise at avgjørelser ikke alltid er enkle eller enstemmige, og at det er rom for ulike synspunkter. Andre trekker frem dette som en svakhet, særlig dersom dissensen skaper usikkerhet med hensyn til riktigheten av avgjørelsen.

5 AKTØRENES OVERORDNEDE VURDERINGER OG FORETRUKNE DOMMERSAMMENSETNING

Aktørene er delt i synet på foretrukket dommersammensetning. Fagdommerne, aktorene og bistandsadvokatene ønsker en sammensetning med tre fagdommere og fire meddommere (3-4). Meddommerne er noe delt i spørsmålet om foretrukket sammensetning, der flertallet foretrekker dagens ordning to fagdommere og fem meddommere (2-5), samtidig som en stor andel ønsker en sammensetning med tre fagdommere og fire meddommere (3-4). Forsvarerne foretrekker juryordningen, men mener at dagens sammensetning (2-5) fungerer godt. Når det gjelder straffutmålingsankene, er aktørene med unntak av meddommerne enige om at det ikke bør være ulik dommersammensetning, men det er ulike synspunkter på om slike ankesaker bør settes med eller uten meddommere. I den grad det skal være ulik sammensetning i straffutmålingsanker med utgangspunkt i alvorlighetsgrad, er det bred enighet blant aktørene om at utmålt straff i den påankede tingrettsdommen eller aktors påstand om straff er bedre egnede kriterier for å skille sakene enn strafferamme.

5.1 Foretrukket fordeling av fagdommere og meddommere

Fagdommerne, aktorene og bistandsadvokatene ønsker en sammensetning med 3 fagdommere og 4 meddommere. Begrunnelsen er blant annet at 3 fagdommere gir sterkere faglig kompetanse og gjør domstolen bedre rustet til å håndtere kompliserte juridiske spørsmål, noe som styrker rettssikkerheten. Videre fremhever nevnte aktørgrupper at de 4 meddommerne – i flertall – ivaretar domstolens legitimitet samtidig som sammensetningen sikrer tilstrekkelig faglig kompetanse.

Forsvarerne ønsker seg i utgangspunktet tilbake til juryordningen, men mener at dagens sammensetning med 2 fagdommere og 5 meddommere fungerer godt. Forsvarerne peker blant annet på viktigheten av et stort meddommerflertall i forhold til antallet fagdommere for å sikre domstolens legitimitet i befolkningen og for å sikre at meddommerne har en sterk nok representasjon til å påvirke utfallet av straffesakene. I forlengelsen av det sistnevnte uttrykker forsvarerne en bekymring for at meddommerne blir «overkjørt» av fagdommerne dersom meddommerinnslaget er for lite. Videre fremhever forsvarerne at to fagdommere er tilstrekkelig til å ivareta faglig kvalitet.

Meddommerne er noe delt i synet på foretrukket sammensetning. Flertallet gir uttrykk for å være tilfreds med dagens sammensetning med 2 fagdommere og 5 meddommere, samtidig som flere meddommere mener en sammensetning med

3 fagdommere og 4 meddommere kan gi en bedre balansert sammensetning, særlig i kompliserte saker der det er en fordel med flere fagdommere for å foreta de juridiske vurderingene.

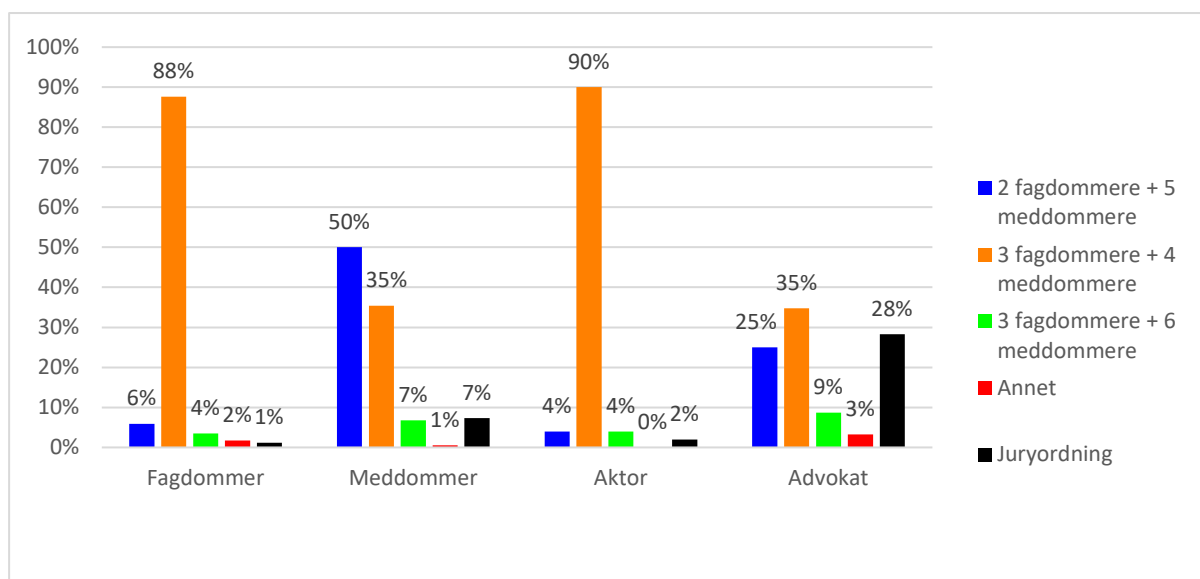
Aktørgruppens preferanser samsvarer i stor grad med resultatene fra spørreundersøkelsen, som inneholder spørsmål om hvilken fordeling av fagdommere og meddommere de foretrekker for å sikre en faglig og forsvarlig håndtering av sakene. Respondentene kunne her velge mellom kategoriene 2-5, 3-4, 3-6, juryordning og annet, der de kunne oppgi andre fordelinger. Respondentene ble bedt om å rangere de fem alternativene fra 1-5, hvor 1 er deres foretrukket fordeling. Aktørens førstevalg er inkludert i Figur 31 under.

Det er tydelig at både fagdommerne (88%) og aktorene (90%) foretrekker 3-4-ordningen. Blant meddommerne foretrekker 50% 2-5-ordningen, mens 35% foretrekker 3-4-ordningen. Meddommernes svar kan være påvirket av at flesteparten av meddommerne bare har tjenestegjort under 2-5-ordningen.

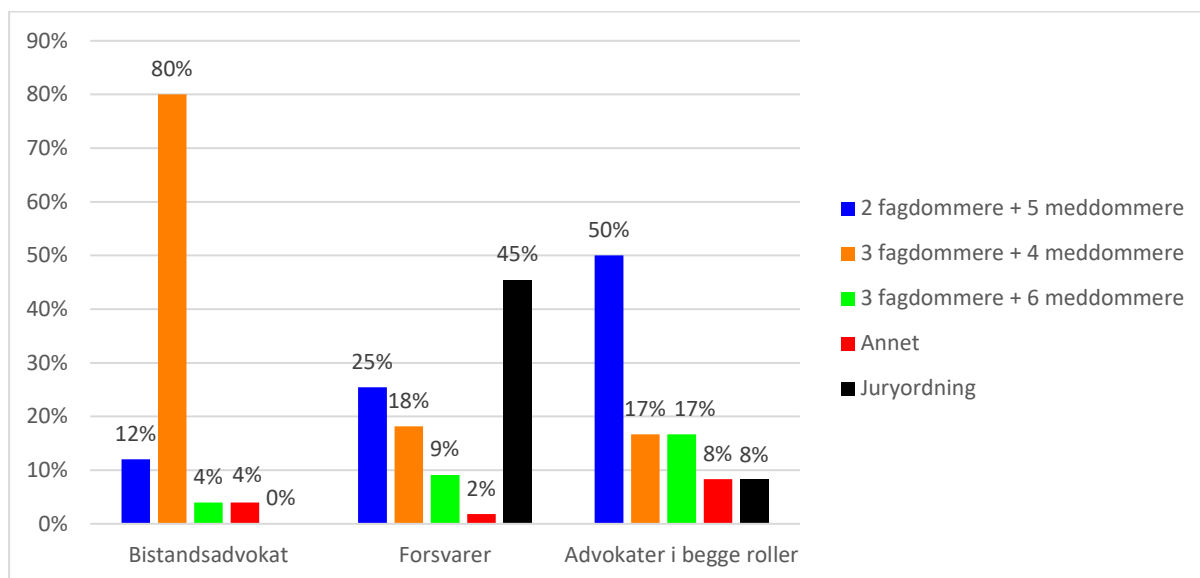
Advokatene som samlet gruppe har ulike oppfatninger, der 35% foretrekker 3-4-ordningen, 28% juryordning og 25% 2-5-ordningen.

Blant advokatene er det betydelige forskjeller mellom de tre gruppene, der 80% av bistandsadvokatene foretrekker 3-4-ordningen, 45% av forsvarerne foretrekker juryordningen og 50% av advokatene som jobber i begge roller foretrekker 2-5-ordningen (Figur 32).

Figur 31: «Hva er din foretrukne fordeling av fagdommere og meddommere for å sikre en faglig og forsvarlig håndtering av sakene?» Førstevalg

Figur 32: «Hva er din foretrukne fordeling av fagdommere og meddommere for å sikre en faglig og forsvarlig håndtering av sakene?» Førstevalg. Svarfordeling blant advokater

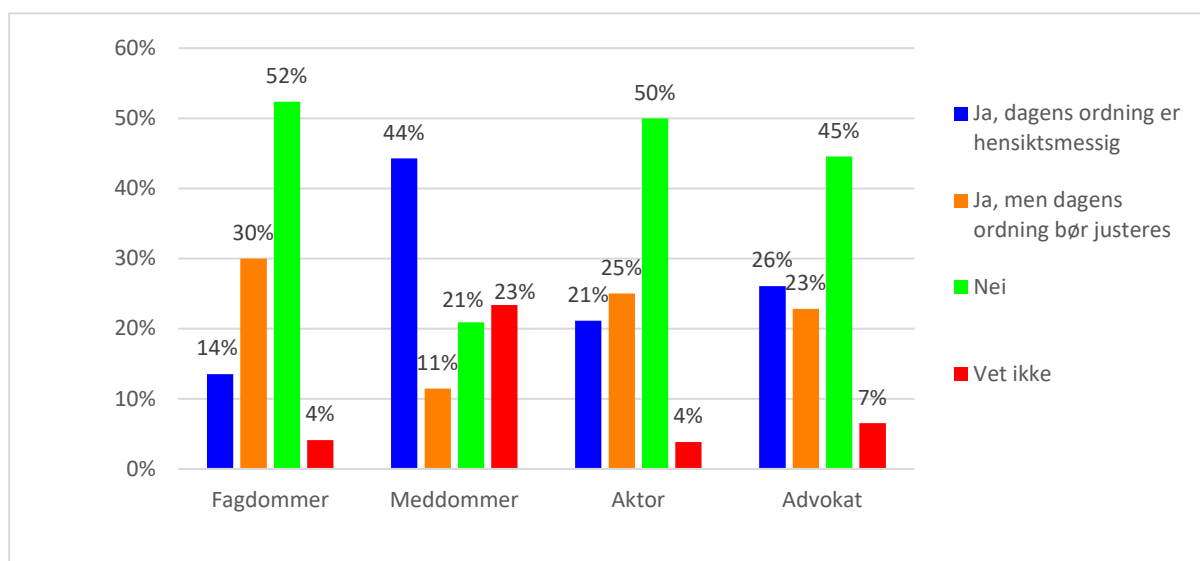
5.2 Dommersammensetning i straffutmålingsanker

Fagdommerne, aktorene, forsvarerne og bistandsadvokatene deler synet om at det ikke bør være ulik dommersammensetning i straffutmålingsanker. Aktørene er imidlertid uenige i om det bør være meddommere i slike ankesaker eller ikke.

Fagdommerne mener at samtlige straffutmålingsanker bør håndteres av tre fagdommere alene. Det er blant annet vist til at

slike anker i stor grad er styrt av praksis fra Høyesterett, som etablerer klare retningslinjer og normer for straffenivåer i ulike typer saker, og som lagmannsretten må forholde seg til. Meddommerne har i den forbindelse mindre å bidra med, ettersom det er begrenset rom for skjønn og meddommerne ikke har samme innsikt i rettspraksis som fagdommerne. Fagdommerne opplever at meddommerne også selv gir uttrykk for at de har lite å bidra med i vurderingene. Aktorene og bistandsadvokatene deler i hovedsak fagdommernes syn på dette punktet.

Figur 33: "Bør det være ulik dommersammensetning ved behandling av straffutmålingsaker avhengig av lengden på strafferammen i saken?"

Forsvarerne mener det bør være meddommere i alle straffutmålingsaker. Forsvarerne fremhever at meddommere spiller en viktig rolle i straffutmålingsaker uavhengig av alvorlighetsgrad, ettersom deres livserfaring og perspektiver anses som verdifulle i vurderingen av hva som er passende straff. Straffutmålingsaker inneholder dessuten bevisvurderinger, der meddommernes kompetanse særlig kommer til sin rett. Hensynet til demokratisk legitimitet taler også for meddommernes deltakelse i slike anker.

Meddommerne gir uttrykk for at de opplever at deres bidrag i straffutmålingsaker er begrenset, ettersom rettspraksis legger sterke føringer og reduserer rommet for skjønn. Samtidig ser de på seg selv som representanter for samfunnets syn på hva som er rettferdig straff, og at det ville vært mer konsistent dersom meddommere er involvert i alle straffutmålingsaker uavhengig av strafferamme.

Fagdommerne, aktorene, forsvarerne og bistandsadvokatene er samstemte i at ulik dommersammensetning basert på strafferamme er et lite hensiktsmessig kriterium. Det er blant annet vist til at strafferammen ikke alltid reflekterer den konkrete saks faktiske alvorlighetsgrad, herunder at det i saker med inntil seks års strafferamme ofte utmåles straff tett opp mot strafferammen samtidig som at det i saker med

over seks års strafferamme ofte utmåles straff i nedre sjikt av strafferammen.

I den grad det skal være ulik sammensetning i straffutmålingsaker med utgangspunkt i alvorlighetsgrad, mener aktørene at utmålt straff i den påankede tingrettsdommen eller aktors påstand om straff er bedre egnede kriterier for å skille sakene, ettersom slike kriterier i større grad reflekterer sakenes alvorlighetsgrad.

Aktørgruppenes oppfatninger om ulik dommersammensetning i straffutmålingsaker fra intervjuene samsvarer med aktørgruppenes oppfatninger i spørreundersøkelsen. Denne viser at vel halvparten av fagdommerne (52%), aktorene (50%) og advokatene (45%) mener at det ikke bør være ulik dommersammensetning ved behandling av straffutmålingsaker avhengig av lengden på strafferammen i saken. Blant meddommerne svarer flest (44%) at dagens ordning er hensiktsmessig (Figur 33). I dette spørsmålet er det ikke store forskjeller i svarene fra de ulike advokatgruppene.

5.3 Oppsummering

Fagdommerne er de mest kritiske til 2-5-ordningen, etterfulgt av aktorene og bistandsadvokatene. Alle disse gruppene foretrekker 3-4-ordningen. Forsvarerne og meddommerne er minst kritiske. Begge disse gruppene foretrekker dagens 2-5 ordning over 3-4 ordningen. Forsvarerne ønsker primært juryordningen tilbake.

Vedlegg 1   Referanser

Styrende dokumenter:

- NOU 2011:13 Juryutvalget – Når sant skal skrives
- Et utvalg fra høringssvar (med vekt på sentrale aktører)
- Prop.70 L (2016–2017) Endringer i straffeprosessloven mv. (oppheving av juryordningen)

Juridisk litteratur:

- Kommentartutgave til domstoloven §§ 12 og 15 (og straffeprosessloven § 276 annet ledd til sammenligning for fagdommere i tingrettene)

Annet:

- Brev fra Borgarting lagmannsrett 7. juni 2019 og øvrige brev fra lagmannsrettene
- Domstolenes årsrapporter
- Hellevik, Ottar (2016). "[Kronikk. Lave svarprosenter fører ikke nødvendigvis til skjeve resultater](#),» forskning.no.

Kontakt oss

Geir Sundet

Director

T 406 33 078

E geir.sundet@kpmg.no

Tor Henning Rustan Knudsen

Partner | Advokat (H)

T 402 04 085

E tor.knudsen@kpmg.no

kpmg.no